91. Torstaina 2 päivänä marraskuuta 1995

kello 10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös ulkoasiainvaliokunnan ehdotuksesta eduskunnan lausunnoksi Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoja koskevasta valtioneuvoston selonteosta 2451

Valtioneuvoston selonteko 1/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteenä olevan verotaulukon muuttamisesta 2452

Hallituksen esitys 65/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 18/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta 2453

Hallituksen esitys 100/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp
Toivomusaloite 182/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 17/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 6/1995 vp
Lakialoite 11/1995 vp

Kolmas käsittely

4) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta 2454

Hallituksen esitys 58/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 101/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 126/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi työaikalain sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 127/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Lähetekeskustelu

8) Hallituksen esitys laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 2455

Hallituksen esitys 164/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n 7 momentin soveltamatta jättämisestä vuosina 1996—1998 2455

Hallituksen esitys 165/1995 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi valuuttalain 13 §:n muuttamisesta ja luottolaitostoiminnasta annetun lain 68 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 166/1995 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 167/1995 vp

12) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 168/1995 vp

13) Hallituksen esitys laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 169/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle ... „

Hallituksen esitys 170/1995 vp

15) Hallituksen esitys laiksi eräiden elinkeinoalojen valtiontakauksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 171/1995 vp

16) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 172/1995 vp

17) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta ... 2483

Hallituksen esitys 173/1995 vp

18) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 2 ja 5 §:n sekä merimiesten palkkaturvalain 2 ja 5 §:n muuttamisesta ... 2483

Hallituksen esitys 174/1995 vp

19) Lakialoite laiksi yksityismetsälain 2 §:n muuttamisesta ... „

Lakialoite 51/1995 vp (Rantanen ym.)

Mietintöjen pöydällepano

20) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1996 ja 1997 koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa ... „

Hallituksen esitys 154/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

21) Hallituksen esitys vuoden 1995 kolmanneksi lisätalousarvioksi ... „

Hallituksen esitys 130/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 27/1995 vp
Lisätalousarvioaloitteet 32—38/1995 vp

22) Hallituksen esitys laeiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 107/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1995 vp

23) Hallituksen esitys aluksen takavarikkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 158/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1995 vp

24) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1994 ... „

Kertomus 9/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

25) Hallituksen esitys vuonna 1996 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi 2483

Hallituksen esitys 103/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/1995 vp
Toivomusaloite 270/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Alho, Hurskainen, Karhunen, Kemppainen, Komi, Koski M., Lapintie, Myllyniemi, Vistbacka ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Vistbacka.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Komi, virkatehtävien vuoksi ed. Kemppainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat M. Koski ja Lapintie.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 188, 189, 194 ja 201. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoja koskeva valtioneuvoston selonteko

Valtioneuvoston selonteko 1/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös ulkoasiainvaliokunnan ehdotuksesta eduskunnan lausunnoksi Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoja koskevasta valtioneuvoston selonteosta (VNS 1/1995 vp).

Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössään n:o 12 ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaan eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Keskustelu asiasta julistettiin eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Aho ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi lausuntoonsa seuraavan lausuman: "Eduskunta ei pidä perusteltuna selonteossa esitettyä ehdotusta valmiusjoukkojen muodostamiseksi, vaan edellyttää, että Suomi osallistuu Yhdistyneiden kansakuntien tai Etyj:n päätöksiin perustuvaan kansainväliseen kriisienhallintaan perinteisen rauhanturvatoiminnan pohjalta kehittäen siihen liittyvää koulutusta, varustusta ja toimintamahdollisuuksia."

Ed. Kallis on ed. Kankaanniemen kannattamana ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi lausuntoonsa seuraavan lausuman: "Väestönkasvu, köyhyys ja ympäristön saastuminen muodostavat kasvavan uhan koko ihmiskunnalle ja kansojen turvallisuudelle. Rauhanturvatoiminnan rinnalla on tärkeä panostaa nykyistä enemmän kansainväliseen ympäristö- ja kehitysyhteistyöhön. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään mahdollisuuksia kansainvälisen ympäristövalmiusjoukon perustamiseksi ja että hallitus lisää Suomen panostusta väestönkasvun hillitsemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi sekä kehitysmaissa että muilla ongelma-alueilla."

Ed. Lamminen on ed. Pykäläisen kannattamana ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi lausuntoonsa seuraavan puolustusvaliokunnan lausuntoon sisältyvän lausuman: "Eduskunta edellyttää, että hallitus pidättäytyy antamasta eduskunnalle ehdotusta rauhanturvalain muuttamiseksi siten, että suomalaisille joukoille annettaisiin oikeus asevoiman käyttöön konfliktin jotain osapuolta vastaan myös muussa kuin itsepuolustustarkoituksessa."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Ahon ja ed. Lammisen ehdotusten välillä ja sen jälkeen voittaneesta ehdotuksesta mietintöä vastaan. Ed. Kalliksen ehdotus on erillinen, ja siitä äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Ahon ja ed. Lammisen ehdotusten välillä.

Ed. Ahon ehdotus "jaa", ed. Lammisen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 20 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 14. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ahon ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Ahon ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Ahon ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 54 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 17. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

(Ed. Tahvanaisen äänestysselitys s. 2478)

Äänestys ed. Kalliksen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kalliksen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 12 jaa- ja 173 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 11. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Kalliksen ehdotuksen.

Eduskunta on hyväksynyt selonteon johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon täydennettynä ed. Kalliksen ehdottamalla lausumalla.

Eduskunta hyväksyy ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ponteen sisältyvän ehdotuksen mietinnön saattamisesta hallituksen tietoon.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteenä olevan verotaulukon muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 65/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 18/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18. Eilen pidetyssä toisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Verotaulukko

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että verotaulukko saisi sen muodon, joka sillä on mietintöön liitetyssä vastalauseessa, mikä merkitsee sitä, että polttoaineveroa korotettaisiin vain 20 penniä hallituksen esittämän 40 pennin sijasta. Näin ollen verotuotto voitaisiin kattaa koko energiaverotuksen kenttään alue-, liikenne- ja ympäristöpoliittisesti kestävämmällä tavalla.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että verotaulukko hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Ala-Nissilän ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 139 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 12. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 100/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp
Toivomusaloite 182/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12. Eilen pidetyssä toisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

2 § hyväksytään keskustelutta.

16 a §

Keskustelu:

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi vastalauseessa esitetyn muodon, joka tarkoittaa äitiys- tai vanhempainrahaa saavan aseman parantamista.

Ed. V e h v i l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Korteniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Korteniemi ed. Vehviläisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Korteniemen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 13. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 luvun otsikko, 29, 41 ja 42 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 17/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 6/1995 vp
Lakialoite 11/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6. Eilen pidetyssä toisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 luvun 20 a, 22 a ja 23 a § ja luvun otsikko sekä 5 luvun 99 § hyväksytään keskustelutta.

5 luvun 99 a §

Keskustelu:

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 99 a § saisi II vastalauseessa olevan muodon, joka tarkoittaa sitä, että alueelliset ympäristökeskukset velvoitettaisiin tarpeellisessa laajuudessa poistamaan uppotukit. 140 kansanedustajaa on allekirjoittanut tätä velvoittavamman lakialoitteen.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen tekemää ehdotusta.

Ed. J. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Minunkin piti kannattaa ed. Pulliaisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Takkulan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 62 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 12. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 luvun otsikko, 6 luvun 35 § ja luvun otsikko, 7 luvun 11 ja 13 § ja luvun otsikko, 9 luvun 3 a, 7, 9 ja 22 § ja luvun otsikko, 10 luvun 24 c § ja luvun otsikko sekä 21 luvun 8 ja 8 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy ympäristövaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 58/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 101/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 126/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laeiksi työaikalain sekä kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 127/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 164/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n 7 momentin soveltamatta jättämisestä vuosina 1996—1998

Hallituksen esitys 165/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laeiksi valuuttalain 13 §:n muuttamisesta ja luottolaitostoiminnasta annetun lain 68 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 166/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 167/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 168/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 169/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle

Hallituksen esitys 170/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi eräiden elinkeinoalojen valtiontakauksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 171/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 172/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Luen ensiksi kirjeen, jonka sain viime viikolla.

"Arvoisa työministeri! Tämä on kiitoskirje. Osa erityisopetuksen oppilaista on jättänyt yläasteella koulun kesken ja ilmoittanut, että 17-vuotiaana saa työkkäristä rahaa ilman päästötodistustakin, ja olemme nähneet, että koulun puolella ei ole mitään tehtävissä. Nyt luin lehdistä, että alle 20-vuotiaiden tuen saannin ehtona on koulutus tai kuntoutus. Hyvä! Voisiko tämän keskustella myös sosiaalipuolen kanssa, jotta maksaja ei vain vaihtuisi ja taas ollaan samassa välinpitämättömässä jamassa? Toivon edelleen koulutusta ja työtä suosivaa sosiaali- ja työvoimapolitiikkaa. Anja Kallio, rehtori, Hillerinkujan koulu, Helsinki."

Työmarkkinatukijärjestelmä tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Tällöin oli ajatus, että työmarkkinatuesta syntyneillä säästöillä rahoite-

taan keskiasteen opintotukiuudistusta, ja järjestelmän tarkoituksena oli lisäksi tukea aktiivisuutta turvaamalla toimeentulo ensisijaisesti ammatillisia valmiuksia hankkineille, mutta vailla työkokemusta oleville nuorille ja työelämässä olleille, työttömyyspäivärahaa enimmäisajan saaneille sekä edistää heidän työllistymistään työvoimapoliittisin toimenpitein kuten työharjoittelun ja työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen avulla.

Ammatillisia valmiuksia antavassa tutkintoon johtavassa koulutuksessa on nykytasolla 90 000 aloituspaikkaa. Niistä 70 000 on ammatillisessa koulutuksessa, lähinnä keskiasteen ammatillisissa oppilaitoksissa ja noin 20 000 korkeakouluissa. Ikäluokka on ollut viime vuosina suuruudeltaan noin 65 000, joten yksin ammatillisessa koulutuksessa on tällä hetkellä 1,4 koulutuspaikkaa ikäluokkaan kuuluvaa nuorta kohti.

Keskeinen ongelma koulutuksen kohdalla on keskeyttämisen suuri määrä erityisesti peruskoulupohjaisessa ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen keskeytti vuonna 1994 runsaat 19 000 opiskelijaa eli lähes joka kymmenes. Keskeyttämisistä 12 000 tapahtui peruskoulupohjaisissa oppilaitoksissa, joissa opiskelijat ovat pääsääntöisesti alle 20-vuotiaita. Siten merkittävä osuus työttömistä ja ammattikouluttamattomista alle 20-vuotiaista on henkilöitä, joilla on ollut opiskelupaikka, jota he eivät ole halunneet käyttää. Yksi syy keskeyttämisiin on varmasti ollut myös työmarkkinatukijärjestelmä, josta työkokemusta ja koulutusta vailla oleva nuori saa koko kuukauden opintorahaa vastaavan määrän kahdessa päivässä, kuten äskeinen huolestunut rehtori juuri arjen esimerkkinä kirjoitti.

Työmarkkinatuen vilpittömät ja aktiiviset elementit ovat toimineet erittäin huonosti. Alle 20-vuotiaista työmarkkinatuen saajista yhdeksän kymmenestä on yhä vailla ammatillista koulutusta. Ison-Britannian ja Tanskan kokemukset osoittavat sen, että varmin tapa synnyttää syrjäytyneiden sukupolvi on sallia se tilanne, että koulusta siirrytään suoraan kortistoon.

Noin puolet työmarkkinatuen saajista on henkilöitä, jotka ovat saaneet peruspäivärahaa enimmäisajan. Kun otetaan huomioon Suomen korkea järjestäytymisaste työmarkkinoilla, vakiintuneesti työmarkkinoilla ollut henkilö saa työttömyysaikanaan useimmissa tapauksissa ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa. Ansioon suhteutettua päivärahaa enimmäisajan saaneita on työmarkkinatuen saajista ainoastaan 10—15 prosenttia. Siten pääosa työmarkkinatuen saajista on työttömiä, joiden työkokemus on vähäinen ja koulutustaso alhainen.

Nykyisessä työllisyystilanteessa ja työelämän koventuvien ammattitaitovaatimusten johdosta heidän työllistymisensä ilman koulutus-, kuntoutus- tai muita erityistoimenpiteitä on erittäin vaikeaa ja heitä uhkaa syrjäytyminen työmarkkinoilta. Lisäksi on huomattava, että työhön päästyäänkin ammatillista koulutusta vailla olevalla on erittäin suuri vaara tulla lomautetuksi tai irtisanotuksi taloudellisten suhdanteiden heikentyessä. Koulutuksen ja työttömyyden suhde on erittäin vahva.

Huolimatta siitä, että työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistuminen olisi työmarkkinoille pääsemiseksi välttämätöntä merkittävälle osalle tuensaajista, niiden piirissä on ollut vain joka kymmenes. Siksi totuutta on nyt katsottu suoraan silmiin ja edellä kuvattuja rakenteellisia vääristymiä on hallituksen esityksessä hallitusohjelman mukaisesti pyritty korjaamaan seuraavasti:

1) Työmarkkinatukioikeus poistetaan työttömyysajalta alle 20-vuotiailta ammatillista koulutusta vailla olevilta. Heidät ohjataan ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen, jonka tarjontaa olennaisesti lisätään entisestään, ja toissijaisesti valmentavaan koulutukseen tai työharjoitteluun.

2) Samoin perustein ja koulutuksen keskeytymisen torjumiseksi pidennetään 20 vuotta täyttäneiden ammatillista koulutusta vailla olevien odotusaikaa ennen tuen maksamista kolmesta viiteen kuukauteen.

3) Työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen, ammatinvalinnan ohjaukseen ja kuntoutuksen toimenpiteisiin osallistuvan taloudellista asemaa parannetaan korvaamalla matkoista ja majoituksesta aiheutuvat ylläpitokustannukset. Tätä on työvoimatoimistossa, siellä arjen todellisuudessa, pidetty tärkeänä.

Alle 20-vuotiaita ehdotetun rajoituksen piirissä olevia on vuonna 1996 keskimäärin 9 000. Työmarkkinatukioikeuden rajoittamisen vastapainoksi perustetaan samanaikaisesti 5 000 uutta ammatillisen koulutuksen aloituspaikkaa, jotka suunnataan nimenomaan työmarkkinatuen ulkopuolelle jääville nuorille. Lisäksi tulopoliittisen sopimuksen mukaisesti syyslukukauden 1996 alusta lukien aloituspaikkoja lisätään 4 000:lla. Siten elokuussa 1996 aloituspaikkoja ammatillisessa koulutuksessa on 9 000 nykyistä enemmän.

Sama 9 000 aloituspaikan lisäys toteutetaan vuosina 1997 ja 1998.

Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on nimensä mukaisesti tarkoitettu aikuisväestölle. Kuitenkin työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena järjestetään suorittamatta jääneen peruskoulun oppiaineita sekä ohjaavaa koulutusta nuorille, joiden ura- tai koulutussuunnitelmat ovat vielä vakiintumattomat. Tällaisia alle 20-vuotiaita, jotka ovat usein konkreettisen syrjäytymisuhan alaisia, aloittaa koulutuksen noin 3 000 vuosittain. Tässä yhteydessä onkin syytä korostaa, että työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen osallistuvalle työmarkkinatuki maksetaan täysimääräisenä ehdotettujen rajoitusten estämättä.

Oppisopimuskoulutuksessa on peruskoulutuspaikkoja tällä hetkellä 12 500. Oppisopimuskoulutukseen liittyvät kiintiöt on esitetty poistettavaksi vuoden 1996 alusta pysyvästi. Varovaisesti arvioiden peruskoulutuspaikat tulevat lisääntymään 14 000:een. Näistä 1 000 rahoitetaan vuonna 1996 Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelman kautta, ja ne ovat korvamerkittyjä juuri alle 20-vuotiaille, vailla ammatillista koulutusta oleville nuorille. Lisäksi tämän sanotun ohjelman kautta yli 10 000 nuorta osallistuu vuosina 1995—99 innovatiivisiin työpajoihin, joita on viime aikoina syntynyt runsaasti eri puolille maata. Noin puolet näistä työpajatoimintaan osallistuvista tulee olemaan alle 20-vuotiaita.

Työllistämistuella on tukityössä ollut keskimäärin 2 600 alle 20-vuotiasta, ja hallitus on sitoutunut säilyttämään toimenpiteitten tason 125 000:ssa. Siten on selvää, ettei työllistämistuen piirissä olevien nuorten määrä tule ainakaan vähenemään. Resursseja tullaan siihen käyttämään entistä enemmän.

Työmarkkinatuella työharjoittelussa on ollut keskimäärin 5 000 henkilöä, joista 92 prosenttia on ollut nuoria. Harjoittelun piirissä olevia tulee vuonna 1996 olemaan keskimäärin 8 500, joista alle 20-vuotiaita on vähintään 4 000. Siten täydellä työmarkkinatuella tarjotaan lähes 25 000 henkilölle mahdollisuus hankkia vuoden 1996 aikana työllistymistä tai koulutukseen hakeutumista edistävää kokemusta.

Jo olemassa oleva koulutustarjonta turvaa koulutuspaikan käytännöllisesti katsoen kaikille hakijoille, erityisesti nuorille, koska yhteisvalinta asettaa usein juuri heidät etusijalle. Kenellekään ei tässä yhteiskunnassa tietenkään voi luvata eikä ole kenelläkään ehdotonta oikeutta tiettyyn, juuri haluamaansa koulutuspaikkaan, mutta aidot mahdollisuudet valita passiivisen työttömyysturvan sijasta aktiivinen koulutus-, työharjoittelu- tai oppisopimuspaikka ovat pian olemassa.

Kuvatut toimenpiteiden lisäykset turvaavat siis mahdollisuuden normaalia aktiivisuutta osoittavalle paitsi vaihtoehdon työttömyydelle myös varsin kohtuullisen mahdollisuuden valita eri toimenpiteiden välillä.

Toivon vilkasta ja asiaan pureutuvaa keskustelua eduskuntaan.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 1.1.1994 voimaan tulleen työmarkkinatukilain 1 §:n mukaan työmarkkinatuki on työttömälle työnhaun ja työvoimapoliittisten toimenpiteiden aikaisen toimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki, jonka avulla edistetään ja parannetaan tuen saajan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytyksiä. Te, ministeri Jaakonsaari, totesitte, että työmarkkinatuen aktivoivat toimenpiteet ovat jääneet toteutumatta. Niitä mahdollisuuksia, jotka työvoimatoimistolla on työmarkkinatuen saajalle järjestää työharjoittelua, koulutusta, kuntoutusta, vajaan kahden vuoden aikana ei ole käytetty. Puheenvuoronne ja arvionne viittaavat siihen, että te arvostelette ja toteatte, että ministeriönne ei ole toiminut tässä asiassa kahteen vuoteen juuri millään lailla. Käytännön viestit kentältä myöskin kertovat saman suuntaista. Siellä pyritään pikemminkin ohjaamaan ihmisiä passiivisuuden linjalle ja jätetään nämä mahdollisuudet käyttämättä.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari esitteli tämän työmarkkinatuen ja siinä yhteydessä kertoi, että se ei ole toiminut. Pitää paikkansa. Se ei ole toiminut, niin kuin juuri kuulimme edellisessä puheenvuorossa. Mutta muistutan, että vuonna 87 tai 88 muuttui järjestelmä. Silloinhan 17-vuotiaat saivat työttömyysturvaa, kun he jäivät pois koulusta. Silloin muutettiin lakia niin, että työttömyyspäivärahaa ei saanut, ellei mennyt kouluun tai työhön, ja silloin tapahtui ensimmäinen askel siihen suuntaan, että ohjataan nuoria mieluummin koulutukseen ja työhön kuin pelkästään tuen varalla kotona olemiseen.

Nythän alle 20-vuotiailla opintotukikin on huono tai olematon, ja sen takia odotettiin, että työmarkkinatuki olisi korjannut tämän epäkohdan ja nuoret olisivat hakeutuneet koulutukseen. Näin ei ole tapahtunut. Voin muistuttaa, että 10

prosenttia ikäluokasta on siis ilman ammatillista koulutusta, ja suurin osa johtuu siitä, että he ovat itse jääneet pois koulutuksesta.

Vielä lyhyesti oppisopimuskoulutuksesta. On hyvä muistaa, että yksi syy, miksi se ei onnistu, on se yksinkertainen asia, että oppisopimus työnantajan kanssa on sama kuin pysyvä työsuhde. Jos työpaikalta on jouduttu irtisanomaan henkilöstöä yhdeksän kuukauden aikana tai siellä on lomautusuhka päällä, oppisopimusta ei voida tehdä ja nämä yritykset ovat tämän järjestelmän ulkopuolella, joten me tarvitsemme korjauksia myös sinne.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä on työnteko mennyt monimutkaiseksi tänä päivänä. Silloin kun minä olin nuori mies, mitä tällä nyt tarkoitetaan, niin metsätyönjohtaja vei palstan laitaan, nevan laitaan ja sanoi, että tuosta tuonne päin ja 8 senttiä on pienin latvan paksuus. Se oli tämmöistä hommaa, mutta kun kuuntelee ministeri Jaakonsaaren selitystä, niin eihän tästä pääse hullua hurskaammaksi kukaan, ainakaan minä.

Mutta se tässä oli tietysti hyvä, että työmarkkinatuen piirissä olevilla puututaan matkakustannusten korvauksiin ym., mikä on erinomaisen suuri virhe, kun tätä lakia aikanaan tehtiin ja mistä on niitä kirjeitä, joista ministeri Jaakonsaari mainitsi, tullut varmasti jokaiselle kansanedustajalle.

Ministeri Jaakonsaari tulee lähiaikoina saamaan kirjallisen kysymyksen, johon on jäljennetty eräs kirje myöskin, taikka saattaa olla, että se menee taas väärään paikkaan eli ministeri Mönkäreelle. Kysymys on siitä, että yrityselämässä nuoria ihmisiä ei saada enää tänä päivänä töihin, ei millään, jos työstä tehdään osa-aikainen eli 20 tuntia viikossa. Ei saada työhön, koska työttömyyskorvauksen, työmarkkinatuen ja toisaalta työelämään osallistumisen välinen suhde on niin joustamaton, että työntekijää ei saada. Mieluummin jäädään istumaan paikalleen ja otetaan, mitä yhteiskunnalta saadaan. Tämä on suurin ongelma.

Tämä on suuri ongelma myöskin ansiosidonnaisen puolella. Myöskin siellä kieltäydytään ottamasta työtä vastaan, kunhan se saadaan jollakin tavalla vältettyä, koska ansiosidonnainen korvaus riittää elämiseen ja tekee ihmiset laiskoiksi.

Koko työttömyyskorvausjärjestelmä suhteessa tarjottuun työhön ja työntekoon on täysin pielessä, ja aina mutkaisemmaksi, ministeri Jaakonsaari, menee, kun kuuntelee teitä. Minä en päässyt oikein enää kärryille millään tässä asiassa, ja se on aika huolestuttavaa.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Minusta työmarkkinatukea koskeva lakiehdotus lähes kokonaisuudessaan on osoitus säästöjen epäoikeudenmukaisesta kohdentamisesta. Työttömistä nuoret ja pitkäaikaistyöttömät "pääsevät" nyt erityiskohteluun, eli säästöt kohdennetaan ensiksi heihin, kun sen sijaan ansioturvan säästöistä neuvotellaan ja niitä suunnitellaan vielä seuraava vuosi. Lisäksi tiedossahan on, että tulopoliittisessa ratkaisussa sovittiin, että haetaan järjestelyjä, joiden perusteella myös ansioturvalla olevat saisivat opiskella tällä ansioturvalla, eli sitäkin kautta he tulevat parempaan asemaan kuin nuoret ja perusturvan ja työmarkkinatuen varassa olevat. Minusta tässä esityksessä näkyy erittäin hyvin työmarkkinajärjestöjen valta. Osaa työttömiä kohtaan ollaan erittäin solidaarisia ja toisia kohtaan ei. Työmarkkinatuella olevilta voidaan säästää ilman lakko- tai muita uhkia, ansioturvasta ei.

Minusta eduskunnan pitäisi näissä asioissa katsoa sitä, mikä on tasapuolista ja oikeudenmukaista, eikä vain kuunnella suuriäänisimpiä tai niitä, joilla on vahvimmat etujärjestöt takanaan. Minusta tämä on, jos nyt ajatellaan yleisemmältä kannalta, myös osa sitä hallituksen sosiaalipoliittista linjaa, jossa luovutaan yleisestä syyperusteisesta vähimmäisturvasta, mikä on ollut osa suomalaista ja myös pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Jälleen yksi ryhmä jätetään vähimmäisturvan ulkopuolelle eli alle 20-vuotiaat nuoret, joilla ei ole ammatillista koulutusta. Osa heistä varmasti tulee saamaan koulutuspaikan, mutta eivät kaikki. Osa heistä tulee jäämään harkinnanvaraisen kuntien toimeentulotuen varaan. Tämän seurauksena taas syntyy uusia väliinputoajia ja ihmiset joutuvat eriarvoiseen asemaan, koska, kuten hyvin tiedämme, kuntien toimeentulotuen myöntämisessä varsinkin nuorten ja opiskelijoiden kohdalla on hyvin paljon eroja ja eriarvoisuutta.

Esitykseen sisältyy myös ehdotus siitä, että lapsikorotuksia työmarkkinatuen saajien kohdalta alennetaan. Jää kyllä kysymään, millä perusteella juuri työmarkkinatuella olevien eli nuorten ja pitkäaikaistyöttömien lapset ovat jotenkin vähemmän tukea tarvitsevia kuin ansiosidonnaisella ja muulla työttömyysturvalla olevien lapset. Mihin tämä perustuu? Minusta tähän olisi syytä ministeriltä saada vastaus.

Aion puheenvuorossani keskittyä erityisemmin alle 20-vuotiaitten nuorten asiaan, koska minusta näyttää siltä, että tässä ollaan nyt kauniiseen kuorrutukseen laittamassa itse asiassa nuorten toimeentuloturvan olennaista heikentämistä. Asiassa on taustalla hyvä ajatus siitä, että kouluttamattomien nuorten paikka ei ole kortistossa. Ei se olekaan. Jokaista peruskoulusta valmistuvaa pitäisi rohkaista ja kannustaa hakeutumaan ammatilliseen koulutukseen tai lukioon, koska koulutus on paras tapa vähentää työttömäksi jäämisen riskejä. Tästä nähdään tilastoista erittäin vakuuttavaa näyttöä: Mitä parempi koulutus, sitä pienempi todennäköisyys jäädä työttömäksi ja sitä pienempi todennäköisyys jäädä pitkäaikaistyöttömäksi.

Mutta todellakin minusta näyttää siltä, että tämä hyvä ajatus on tässä enemmänkin veruke, joka on ikään kuin kehitetty aluksi päätetyn säästötoimen ympärille. Siksi toivon eduskunnalta perusteellista harkintaa nuorten työttömyysturvan heikentämisessä, koska pelkoni on, että esitettyjen kaavamaisten säästöjen seurauksena nuorten syrjäytymistä ei ehkäistä vaan kärjistetään.

Ensinnäkään en pidä olennaisena sitä lisäystä, joka budjetissa ensi vuodelle esitetään nuorten koulutuspaikkoihin. Vuonna 1994 jo yksin Ahon hallituksen aikana lisättiin nuorten ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen opiskelupaikkoja 25 000:lla. Tuokaan ei silloin olennaisesti auttanut ongelmaan, josta nyt on kysymys. Edelleenkin aivan liian suuri määrä alle 20-vuotiaista on ilman ammatillista koulutusta.

Toiseksi koulutustakuuajatus jää lakiesityksessä hyvin heikoksi, vain suosituksekseksi. Ehdotukseen ei sisälly mitään lakipykälää, ei mitään taetta siitä, että nuorelle taattaisiin oikeus koulutuspaikkaan ja oikeus sellaiseen koulutuspaikkaan, joka on hänen oman lahjakkuutensa, taipumuksiensa tai urasuunnitelmiensa kannalta mielekäs, koska myöskään eräänlaisessa pakkokouluttamisessa alalle, josta ei ole kiinnostunut, ei ole mitään mieltä. Tästä on esimerkkejä Ruotsista, jossa on samaa järjestelmää toteutettu muistaakseni noin vuoden ajan. Keskeyttämisiä tulee aivan yhtä paljon senkin seurauksena, että nuori joutuu sellaiseen koulutukseen, johon hän ei ole alunperin halunnut.

Erityisen hankalaksi hallituksen esitys tulee lukiolaisten kohdalla, jotka valmistuvat lukiosta 18—19-vuotiaina. Monikaan heistä ei heti ensimmäisenä syksynä pääse haluamalleen koulutuspaikalle esimerkiksi korkeakouluun. Nyt näiden nuorten perusturvaksi jää poikkeuksetta kunnan toimeentulotuki.

Toiseksi lakiesityksen takana on sellainen ajatus, että nuoret olisivat erityisen taipuvaisia pinnaamaan, lorvailemaan ja jäämään erittäin korkeitten etuuksiensa kanssa kotiin odottelemaan. Eli he tarvitsevat jonkinlaista keppiä ymmärtääkseen, mikä heidän oma etunsa on.

Varmasti näitäkin ongelmia on, mutta se on hyvin marginaalinen, pieni ryhmä. Yleisesti ottaen tämä ei pidä paikkaansa. Opetusministeriö on toteuttanut kahtena vuonna ns. nuorisobarometritutkimuksen, jossa on selvitetty nuorten asennoitumista työhön ja koulutukseen. Niistä ei millään muotoa kykene päättelemään sitä, että nuorten haluttomuus lähteä koulutukseen olisi meillä jokin ongelma. Päinvastoin noin 80—90 prosenttia nuorista on ollut sitä mieltä, että koulutus parantaa aina työnsaantimahdollisuuksia. Muistaakseni noin kolme neljännestä oli sitä mieltä, että he tulevat hakeutumaan koulutukseen lähimpien vuosien aikana, ja tämä koski myös työttömäksi ilmoittautuneita nuoria.

Ongelmat ovat jossain muualla, eli ne ovat ensinnäkin mieluisan koulutuspaikan saamisessa, jossa tarvitaan paitsi määrällisesti tarpeeksi paikkoja, niin että niitä kaikille olisi, myös laadullisesti oikeita paikkoja niin, että ne vastaisivat nuorten taipumuksia. Toiseksi kysymys on myös siitä, että meillä on ollut tarjolla liian vähän koulutusta ja työtä yhdistäviä vaihtoehtoja ammatillisessa koulutuksessa. Tilanne on vähitellen parantumassa, kun oppisopimuspaikat lisääntyvät ja myös nuorten työpajat ovat saamassa enemmän koulutuksellista sisältöä.

Mutta en hyväksy sitä näkökulmaa, mikä hallituksen esityksessä on, että nuorten ammattikoulun keskeyttämisissä olisi lähinnä kyse etuuskeinottelusta. Kyse on myös paljon siitä, että meillä on nuoria, jotka ovat ikään kuin vieraantuneet koulusta ja koulunpenkillä istumisesta. Teoreettispainotteinen koulutus ei yksinkertaisesti sovi heille ja he ovat saaneet huonot kokemukset peruskoulusta ja eräänlaisen koulukammon, jolloin se, että koulutuspaikkoja on tarjolla, ei auta mitään heidän ongelmiinsa, vaan heille tarvittaisiin hyvin yksilöllistä ja heidän omiin ongelmiinsa paneutuvaa ohjausta ja koulutusta.

Sitten vielä ongelma on tunnetusti opintotuen alhainen taso. Opintorahan porrastus 20 vuoden ikärajan perusteella olisi nyt ensimmäiseksi poistettava. Nyt hallitus minusta menetteli nurinkurisesti. Ensin viime keväänä leikattiin opintorahaa ja sitä leikattiin eniten vanhempien luona

asuvien, alle 20-vuotiaitten kohdalla. Nythän alle 20-vuotiaat vanhempien luona asuvat saavat opintorahaa koulutusasteesta riippuen 130—230 markkaa kuukaudessa ja itsenäisesti asuvat alle 20-vuotiaat 500—750 markkaa. Lisäksi keskiasteella on vanhempien tuloihin perustuva harkinta, jolloin on aika monia opiskelijoita, jotka itse asiassa saavat opintorahapäätöksellä jopa vain 25 tai 50 markkaa kuukaudessa. Käytännössä voi sanoa, että opintotukileikkauksilla on viety asia siihen suuntaan, että yhä useampien alle 20-vuotiaiden täytyy opiskella vanhempien tuen varassa.

Ensin opintorahaa leikattiin. Sitten on todettu, että työttömyysturva onkin nuorille liian hyvä, eli nyt on tehty johtopäätös, että työttömyysturva pitää poistaa kokonaan. Minusta tämä ei ole sitä opintotuen ja työttömyysturvan yhteensovittamista, mistä täällä eduskunnassakin on koko edellisen eduskuntakauden ajan puhuttu. Minun ymmärtääkseni yhteensovitus piti tehdä ihan toisin päin eli niin, että opintorahaa olisi parannettu ja se olisi saatettu kilpailukykyiseksi työttömyysturvan kanssa.

Minusta tämmöinen yhteensovitus, jota nyt hallitus esittää, on nuoren kannalta tarpeettoman rajua. Jos asia todella nyt todella olisi haluttu korjata ja rohkaista alle 20-vuotiaita koulutukseen, olisi voitu edes näitä työmarkkinatuen säästöjä ohjata opintorahan tason parantamiseen ja alle 20-vuotiaitten opintorahan porrastuksen poistamiseen. Tällä säästöllä, joka nyt työmarkkinatuesta on tehty, noin 600 miljoonalla, olisi reippaasti taattu kaikille alle 20-vuotiaalle korkeakouluissa ja keskiasteella opiskeleville saman suuruinen opintoraha, kuin on yli 20-vuotiailla.

Lisäksi on ongelmana se, mihin ed. Huuhtanenkin viittasi, että työvoimatoimistoista on puuttunut voimavarat työttömäksi ilmoittautuvan nuoren yksilölliseen ohjaamiseen koulutukseen tai työharjoitteluun, ja lisäksi yhteistyö oppilaitosten, ammatinvalinnanohjaajien ja työvoimatoimistojen kesken on ollut liian vähäistä. Työmarkkinatuki ei estä tätä ohjaamista. Nämä kaikki positiiviset toimenpiteet, jotka ministeri toi esille, ovat erittäin hyviä: työpajatoiminta, oppisopimus jnp.. Ne olisivat täysin mahdollisia jo nyt, vaikka huomisesta alkaen tämän työmarkkinatukijärjestelmän puitteissa Tähän ei tarvita minun mielestäni laisinkaan sitä, että nuorten toimeentulo samalla heikennetään aivan minimiin. Päinvastoin määrärahoja pitäisi ohjata siihen, että näitä yksilöllisen ohjauksen voimavaroja on, eikä käy niin, että nuorelle vain ilmoitetaan hänen tullessaan työttömyyskortistoon, että tule sitten puolen vuoden päästä uudelleen käymään.

Tämän säästöehdotuksen sijaan olisi puututtava varsinaiseen ongelmaan eli todella lisättävä riittävästi koulutuspaikkoja, toiseksi tarjottava koulutusta ja työtä yhdistäviä vaihtoehtoja nuorille ja muutettava työvoimatoimistojen ja myös oppilaitosten käytäntöjä niin, että nuorista otetaan vastuuta, ja mikä tärkeintä, opintorahaa olisi parannettava alle 20-vuotiailta niin, että sekin kannustaisi heitä opiskelemaan.

Lopuksi totean vielä, että on suuri vaara, että tämä hyvin kaavamainen säästötoimi, eli se, että alle 20-vuotiailta kouluttamattomilta poistetaan toimeentulon turva käytännössä, on vaarassa lisätä syrjäytymistä, koska nämä ongelmat keskittyvät suuriin kaupunkeihin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle. Näistä ammattikouluttamattomista nuorista huomattavan suuri osuus on nimenomaan täällä Uudenmaan työvoimapiirin alueella. Alle 25-vuotiaita kouluttamattomia nuoria on yksin tällä alueella noin 7 000. Näiden nuorten takana on monesti myös monenlaista moniongelmaisuutta, jossa tarvittaisiin näitä positiivisia vaihtoehtoja, mutta ei tämän hallituksen esityksen kaltaista keppiä.

Ed. Vistbacka merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aulan puheenvuorosta sai sellaisen käsityksen, että nykyinen tilanne olisi huomattavasti parempi kuin se, mitä tämä laki esittää. (Ed. Huuhtanen: Ei ole toimittu sen lain mukaan!) Kuitenkaan sitä tosiasiaa ei voida kiistää — ei ed. Aho eikä ed. Huuhtanen — että jotain on tehtävä, etteivät nuoret, alle 20-vuotiaat syrjäytyisi. Jotain mätää on siinä myös, että ammattikoulussa olevat nuoret näin suurin joukoin keskeyttävät. Voi olla, että raha ei ole yksin syy, mutta varmasti eräs niistä syistä, kun suurempi työmarkkinatuki houkuttaa enemmän jäämään kotiin kuin menemään koulutukseen.

Minusta koulutus, harjoittelupaikka tai työpaikka on taattava näille nuorille. Heidät on saatava kotoa pois kouluun tai työhön. Minusta pitäisi kunnille sälyttää ainakin epäsuora velvollisuus hoitaa tämä asia. Kunnat voisivat yhdessä työvoimatoimistojen ja yrittäjien kanssa perustaa tämmöisiä ryhmiä ja pitää kokouksia ja tse-

kata, millä tavalla nämä nuoret saadaan harjoitteluun, työhön tai koulutukseen.

Omana huolenaiheenani on tämän lain voimaantulo. Tämähän on ajateltu tulevaksi voimaan 1.1.1996. Kuitenkin esimerkiksi ammattikoulut alkavat vasta syksyllä. Minusta eduskunnan tulee harkita, tarvitaanko tähän erilainen siirtymäsäännös kuin tässä nyt on.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aula arvosteli hallitusta siitä, että se sortaa nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä. Tässä yhteydessä on kuitenkin muistettava, mistä ongelmat alkoivat. Ne alkoivat silloin, kun edellisen vaalikauden aikana, edellisen hallituskauden aikana, poistettiin työllistämisvelvoite. Se johti räjähdysmäisesti pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisotyöttömyyden kasvuun. Silloin luvattiin luoda paremmat keinot muun muassa nuorille. Niitä keinoja ei kuitenkaan ole näkynyt.

Tässä tilanteessa kuitenkin yhdyn siihen kritiikkiin, jota ed. Aula kohdisti siihen, että tätä ei ole varmasti helppo järjestää niin, että jokaiselle nuorelle löytyy mielekästä, laadukasta koulutusta, ja tämä on aikamoinen haaste. Tavoite on hyvä ja siitä pitää ehdottomasti pitää kiinni, että vaihtoehdot jokaisen kohdalla löytyvät, mutta kyllä se kova haaste on käytännössä toteuttaa.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aula mielestäni kiinnitti aivan oikeisiin asioihin huomiota ja moni muukin on kiinnittänyt tähän pakkokoulutukseen. Eli meillä on työvoimatoimistoissa tällä hetkellä niin valtavasti töitä, että nykyisellä työmäärällä ei pystytä takaamaan jokaiselle alle 20-vuotiaalle sitä koulutusta, mitä juuri tämä nuori haluaisi.

Kyllä selvää on, että tämä tulee johtamaan myöskin siihen, että toimeentulotukimenot kasvavat, niin kuin täällä on todettu. Arvioituhan on, että noin 100 miljoonaa markkaa tulee menolisäystä sitä kautta. Lisäksi koulutustarjonnan lisääminen aiheuttaa kunnille noin 72 miljoonan markan lisämenot. Kyllä tässä tietysti säästö kohdistuu toisaalle ja menot tulevat toisaalle.

Mutta kun nuoret putoavat toimeentulotuelle, siinä pitäisi kiinnittää huomiota siihen, mitä ed. Aulakin totesi, että eri sosiaalitoimistot antavat eri tavalla harkinnanvaraista toimeentulotukea nuorille. Eli tämä ohjeistus pitäisi tehdä sosiaalitoimistoihin selkeämmäksi.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poiketen ed. Aulan mielipiteestä näen kyllä, että tämä hallituksen esitys on hyvin pieneltä osin askel oikeaan suuntaan.

Minusta jos ihminen joutuu työttömäksi eikä pysty omin toimin työllistymään ja haluaa yhteiskunnan apua, on viisasta, että yhteiskunta antaa muuta apua kuin rahaa. Erityisen tärkeätä tämä on nuorten kohdalla, mutta koskisi myös kaikkia työttömiä. Apua pitää antaa, mutta työttömyyteen ainut lääke on työ. Ei työttömyyskorvaus ja työmarkkinatuki tai miksi sitä nimitetäänkään, poista työttömyyttä. Siinä mielessä koko keskustelu työttömyydestä on mennyt aika lailla väärille urille. Yhteiskunnan pitäisi osoittaa koulutuspaikka, työtä tai jotain muuta hyödyllistä toimintaa.

Itse asiassa hieman kärjistäen: parempi olisi palata 60-luvun lopun hätäaputöihin kuin tyytyä tähän nykyiseen järjettömään systeemiin. Itse asiassa tämä valtava työttömien armeija on mahdollistanut sen, että meillä on erittäin laajat harmaat työmarkkinat ja oikeastaan tässä yhteiskunnassa ei mikään systeemi toimi, koska tämä yhteiskunta ja sosiaaliturva rakennettiin 80-luvun puolessavälissä, jolloin meidän ongelmamme oli työvoimapula; nyt meidän ongelmamme on massatyöttömyys. Siitä huolimatta me emme ole olleet valmiita myöntämään tätä virhearviota, jonka me kymmenen vuotta sitten teimme, vaan odotamme että joku ihme tai sattuma hoitaa meidän ongelmamme. Siinä mielessä tämäkin keskustelu osoittaa, että vieläkään ei olla ainakaan eduskunnassa valmiita laajasti myöntämään näitä ikäviä tosiasioita.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aulan kanssa olen samaa mieltä siitä, että pelkkä koulutuspaikkojen lisäys ei todellakaan tuo ratkaisua ongelmaan, mutta suhtautuisin kyllä huomattavasti luottavaisemmin siihen, että yhteiskunnassa nyt tapahtuvat ne asiat, jotka tuovat nuorille mahdollisuuden koulutukseen.

Esimerkiksi Keski-Suomen läänissä läänin kouluosasto on jo nyt valmentautumassa siihen, että kaikista niistä 500 nuoresta, jotka laskelmallisesti kuuluvat tähän, otetaan huoli, ja on suunnitteilla monenlaisia valmentavia jaksoja, joilla räätälöidysti nuorille huolehditaan koulutus- tai harjoittelupaikka.

Luulen, että markka on paras konsultti myös kuntia ja valtiota ajatellen. Kunnathan nyt joutuvat ottamaan sen suurimman vastuun. Jos ne eivät pysty järjestämään alueellaan sopivia paikkoja, ne joutuvat toimeentulotuella pitämään

huolta näistä nuorista. Se myös aktivoi, että todella oikeanlaista koulutussuunnittelua syntyy.

Samanlainen esimerkki Jyväskylän kaupungista on esimerkiksi vaihtoehtoinen ammattikoulu, jossa juuri nämä syrjäytyneet nuoret ovat jo EU-rahan turvin saaneet sellaista työn ja teorian yhteensovellettua opetusta, joka kiinnostaa heitä ja pitää heidät koulun penkillä. Sitä kautta asiat voivat saada paremmankin käänteen, kun koulutustahot ja kunnat alkavat ottaa vastuuta enemmän kuin tähän asti on tapahtunut.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aulan puheenvuorossa oli ihan oikeaa asiaa, mutta siinä oli se perusvirhe, että hän tunnusti ongelman mutta ei hyväksynyt keinoja ja toimia sen ratkaisemiseksi.

Edellisen hallituksen aikana säädettiin työmarkkinatuki, niin kuin edeltävissä vastauspuheenvuoroissa on todettu, mutta jätettiin hoitamatta ne aktivoivat toimet, joita silloin luvattiin tehtävän koko työmarkkinatuelle siirtyvän työttömien joukon osalta. Nyt pieneltä nuorten osalta ollaan lähestymässä sitä tasoa, jota tarkoitettiin näillä aktivoivilla työvoimatoimilla.

Vastuu siitä, että työmarkkinatuessa mentiin vikaan, on keskeisesti juuri edellisellä hallituksella. Nyt koetetaan oikaista siltäkin osin tätä onnetonta työttömyystilannetta.

Se kohta pitää varmasti paikkansa, että kun näitä lapsikorotuksia entrataan, olisi ollut tietysti tarkoituksenmukaista ja oikeudenmukaista, että samanaikaisesti käsiteltäisiin sekä ansioturvaa että työmarkkinatuen perusturvaa, mutta säästötarpeiden logiikka tässä tilanteessa tai pikemminkin aikataulu ei mahdollistanut tämänkaltaista ratkaisua.

Se pitää myös paikkansa, että työmarkkinatuella oleville täytyy tarjota konkreettinen mahdollisuus valita koulutus tai työharjoittelu ennen kuin voidaan työmarkkinatuki katkaista. Tässä suhteessa varmasti joudutaan ihan perusoikeuskontrollin puolesta tarkastelemaan hyvinkin kovasti tätä esitystä, mitä muutoksia voitaisiin tehdä niin, että tuo todellinen valinta mahdollistuisi.

Edelleen on tärkeätä, että huolehdittaisiin työvoimatoimistojen resursseista, jotta yksilöllinen ohjaus ja palvelu nuorten ohjaamisessa toteutuisivat.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni on erittäin tärkeätä, että koulutustakuu toteutuisi ja että jokaiselle peruskoulusta valmistuvalle voitaisiin tarjota koulutuspaikka, harjoittelupaikka tai jonkinlainen koulutuksen ja työn yhdistelmä. Mutta arvostelen erityisesti sitä, että lakiehdotuksessa, joka on meillä käsittelyssä, kyllä tehdään se hallituksen kannalta myönteinen toimenpide eli säästetään rahat nuorten työmarkkinatuesta, mutta ei tässä ole minkäänlaista taetta sille, että hallitus esimerkiksi jonkin lakipykälän kautta pyrkisi takaamaan sen, että nuorilla on todella oikeus koulutuspaikkaan. Kuten ministerikin totesi, se on pyrkimys. Pyritään siihen, että näin olisi, muttei sitä kyetä takaamaan tämän ehdotuksen perusteella. Siksi erityisesti kysynkin, miksi koulutustakuupyrkimyksen ja näitten positiivisten hankkeitten varjolla on nuorten työmarkkinatuki kokonaan poistettava. Eihän se ole tarpeen.

Minkä takia edes pientäkään osaa tästä säästöstä ei voitu ohjata alle 20-vuotiaiden opintotuen kohentamiseen, jotta heillä olisi myös toimeentulo olemassa? Ei minusta voi hyvällä tahdollakaan väittää, että jos nuoren alle 20-vuotiaan opintoraha on 130 markkaa tai mikä se on yliopistoissa, 230 markkaa, tai jos on joutunut vanhempien tuloja koskevan harkinnan piiriin, se voi olla 50 markkaa, että se olisi jotenkin opiskelemaan rohkaisevaa. Minusta olisi ollut myönteinen merkki, jos tästä edes osa olisi ajateltukaan suunnattavan siihen, jolla olisi todella pyritty nuorten aktivoimiseen ja kannustamiseen. Nyt tämä on todella niin kuin kaunis kakku, joka tuntuu olevan kuitenkin silkkoa sisältä.

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Jaakonsaarelle haluan sanoa, että tämä ohjelma ei ole kyllä kovinkaan aktivoiva eikä uusi. Tämä on köyhyyspolitiikan ohjelma. Köyhyyspolitiikkaa tässä maassa lisätään tällä. Köyhät ihmiset tehdään entistä köyhemmäksi.

Ed. Törnqvistille: Ihmettelen, että pidätte työttömyysturvan peruspäivärahan pois ottamista myönteisenä asiana, kun vastauspuheenvuorossanne sanoitte, että tässä on hyviä elementtejä. Tämä on aika ihmeellinen käsitys sosialidemokraateilta. Keskeinen sisältö tässä asiassa on, että lapsikorotusta alennetaan ja otetaan peruspäiväraha pois alle 20-vuotiailta, joilla ei ole ammatillista koulutusta. Tässäkö on myönteisiä elementtejä? (Min. Jaakonsaari: Mikäli ei!) — Sikäli, että hallitus esityksensä mukaan pyrkii järjestämään. Ei hallitus ole luvannut, että se järjestää. Se pyrkii järjestämään, ainakin esityk-

sessä sanotaan sillä tavalla. Eli tämä on todella aika raaka esitys, kova linjanvalinta, mitä ei voi ymmärtää.

Vasemmistoliitto vaaliohjelmassaan lähti puolustamaan perusturvaa, johon mielestäni kiistattomasti kuuluu myös työttömyyden perusturva ja työmarkkinatuki. Sosiaaliministeri Tertu Huttu-Juntunen on allekirjoittanut lakiesityksen, jolla leikataan työmarkkinatukea, jota saavat työmarkkinoille tulevat nuoret ja 500 päivän ansiosidonnaiselta pudonneet. Alle 20-vuotiailta nuorilta, joilla ei ole ammatillista koulutusta, tuki otetaan kokonaan pois. Lapsikorotuksista maksetaan vain 40 prosenttia. Esitys on uskomattoman törkeä.

Eli 40 prosenttia merkitsee sitä, että yhdestä lapsesta lapsikorotus on 9,60 markkaa. Kun se kerrotaan viidellä viikossa, saadaan 48 markkaa. Minä haluan kysyä, kenen kansanedustajan lapsi tulee 48 markalla viikossa toimeen. Olisi aika mielenkiintoista nähdä, miten lapsi elätetään sillä rahalla, jos hän on tuossa 10—12 vuoden iässä puhumattakaan, että hän olisi murrosikäinen. (Ed. Törnqvist: Tämähän koskee alle 20-vuotiaita!) — Lapsikorotusta alennetaan myös yli 20-vuotiailta työttömiltä työmarkkinatuen saajilta.

Senpä johdosta hallitus jo suoraan toteaa selvittäessään esityksen taloudellisia vaikutuksia kunnille, että toimeentulotukimenot tulevat kasvamaan. Odotusajan pidentämisen kolmesta kuukaudesta viiteen kuukauteen arvioidaan lisäävän toimeentulotukimenoja 50 miljoonalla markalla. Lapsikorotusten tason alentamisen arvioidaan lisäävän toimeentulotukimenoja 60 miljoonalla markalla. Eli 110 miljoonaa markkaa siirretään kuntien kustannettavaksi aivan suoraan. Minusta tuntuu, että nämä ovat vielä hyvin varovaisia arvioita, joita tässä on tehty. Lisäksi koulutustarjonnan lisäämisestä 5 000 aloituspaikalla aiheutuisi kunnille arviolta 72 miljoonan markan kustannukset. Eli tässä siirretään suoraan vastuuta valtiolta kunnille.

Hallituksen esitys työmarkkinatuen leikkaamisesta kohdistuu varsin rujosti työttömien toimeentuloon. Hallitus alentaa miljardivoittoja tekevien suuryhtiöiden työttömyysvakuutusmaksun 6,1 prosentista 4 prosenttiin. Minun mielestäni esimerkiksi Nokia-yhtiö, jonka kahdeksan kuukauden tulos oli yli 3 miljardia voitollinen, ei tarvitsisi tällaista 40 miljoonan markan tukipottia, koska se pystyy työllistämään varmasti, jos se haluaa ja tarvitsee, ilman tätä tukeakin. Mutta työttömät, joiden toimeentulo on nyt kyseessä, tarvitsisivat jokaisen markan, mikä heille nyt lain mukaan kuuluu tullakseen toimeen edes jollakin tavalla ihmisarvoisesti.

Suuryhtiöitä on lukuisia muitakin. 30 suurinta teollisuuskonsernia maksoi viime vuonna palkkoja Suomessa yli 21 miljardia markkaa. Jos näiltä työttömyysvakuutusmaksun alentaminen poistettaisiin, kertyisi lähes se summa, mikä nyt säästetään työttömiltä.

Tässä on tehty erittäin raaka poliittinen valinta tehty. Suuryhtiöille, jotka tekevät arvioiden mukaan tänä vuonna yli 23 miljardin markan voiton, annetaan alennuksia. Samanaikaisesti työttömiltä kerätään rahaa elikkä otetaan heidän vähimmäistoimeentulostaan ja välttämättömästä toimeentulostaan rahat pois. (Min. Jaakonsaari: Nokia työllistää!) — Nokia työllistää, mutta se pystyy työllistämään ilman niitä 40 miljoonaakin. Sillä on 3,5 miljardia varaa pistää työllisyyteen lisää, jos Nokia tarvitsisi ja haluaisi. Se ei ole siis rahasta kiinni, mutta näillä työttömillä toimeentulo on rahasta kiinni. Siitä ei päästä mihinkään. Sen varmasti ministeri Jaakonsaarikin tietää. (Min. Jaakonsaari: Työttömille töitä!) — Työttömille töitä, se on aivan oikein. Se on paras työttömyysturva, mutta hallituksen työllistämisohjelma on valitettavasti lähes pelkkää paperia. Toivottavasti tulee konkreettisia esityksiä. Työllistäminen valitettavasti vain vaatii rahaa ja työllistämisohjelmassa oli kovin niukalti sitä.

Työmarkkinatuesta leikataan yhteensä 666 miljoonaa markkaa. Kun samalla koulutusmäärärahaa jonkin verran lisätään, on valtion nettosäästö lakiesityksen mukaan 503 miljoonaa. Työmarkkinatuen epääminen niiltä alle 20-vuotiailta, joilla ei ole ammatillista koulutusta, säästää 225 miljoonaa. Odotusajan pidentäminen kolmesta kuukaudesta viiteen kuukauteen 20 vuotta täyttäneiltä ammattikoulutusta vailla olevilta tuo valtion kassaan 200 miljoonaa. Lisäksi viiden päivän omavastuuajalla lasketaan säästettävän 51 miljoonaa markkaa. Tällä tavalla koostuvat nämä säästöt, jotka sitten osittain tulevat kuntien maksettavaksi ja ovat ennen kaikkea pois työttömiltä, todella pienituloisilta ihmisiltä.

Työmarkkinatuen leikkaukseen sisältyvä lapsikorotuksen leikkaus pienentää tuloja noin 33 000 perheessä, jotka hallituksen lakiesityksen mukaan nyt saavat lapsikorotuksia, elikkä mikään pieni määrä ei ole kysymyksessä. Lapsikorotusten tason alentaminen säästää valtion menoja 160 miljoonaa. Tästä voidaan laskea, että työmarkkinatukea saava lapsiperhe menettää keskimäärin lähes 5 000 markkaa vuodessa ja yli 400 markkaa kuukaudessa. Tämä leikkaus tulee

heinäkuussa voimaan astuneiden lapsilisäleikkausten lisäksi. Kun tähän vielä tulee mahdollisesti se, että samaan perheeseen kohdistuu kotihoidontuen leikkaus ja vielä asuntotuen leikkaus, niin siinä sitä onkin ihmettelemistä, mistä leipää saa. Kun täällä ed. Kuisma esitti, että tämmöiset tuet pitäisi kokonaan lopettaa ja jakaa muulla tavalla, niin kyllä tämä leipäkortti on kohta tarpeen, jotta leipäjonosta saataisiin ruokaa.

Leikkaukset astuvat lakiesityksen mukaan voimaan sellaisenaan heti ensi vuoden vaihteessa, ilman mitään siirtymäaikaa. Sitten jo voimassa oleva työmarkkinatuki lakkaa monen nuoren kohdalla. Lapsikorotusten leikkaus koskee myös voimassa olevia työmarkkinatukia. Sosiaaliturvan leikkauksia on joskus pehmennetty kohdistamalla ne vain uusiin, alkaviin etuuksiin, mutta nyt näin ei menetellä.

Leikkauksia perustellaan nuorten kannustamisella koulutukseen, mutta uusia koulutuspaikkoja tuskin on riittävästi tarjolla heti tammikuussa. Lukuvuosihan alkaa yleensä elokuussa tai syyskuussa erityisesti ammattioppilaitoksissa. Hallituksen lakiesityksessä todetaan, että uudet ammattikoulupaikat olisivat suurelta osin tarjolla vasta lukuvuoden alkaessa.

Uusi huononnus työmarkkinatuen ehtoihin on myös pykälä, jonka perusteella työmarkkinatuen saaja voidaan velvoittaa työllisyyskursseille toiselle paikkakunnalle oman työssäkäyntialueensa ulkopuolelle. Tämän vastapainoksi tosin työmarkkinatukea saaville työllisyyskurssin oppilaille luvataan ylläpito- ja majoituskorvaukset. Nämä korvaukset ovat kuitenkin yhteensä vain 60 markkaa päivä. Olisi varmaan valtion virkamiehillekin aika hyvä, jos heidän päivärahansa olisi vain 60 markkaa päivältä, kun he matkustavat ja ovat poissa kotipaikkakunnaltaan. Olisi mukava nähdä, miten sillä tulee toimeen.

Uusi huononnus työmarkkinatuen ehdoissa: keskiasteen kouluissa alle 20-vuotiaiden opintotuki on nyt vain 130 markkaa kuukaudessa. Jos oppilas asuu vanhempiensa kotona, hallitus vetoaa muun muassa opintotuen olemassaoloon, kun se katsoo, että kyse ei ole perustoimeentulon turvan heikentämisestä. Opintotukea juuri leikannut hallitus kuvaa uutta leikkausta koulutukseen n kannustamiseksi.

Hallitus aikoo laajentaa pakollista työharjoittelua, johon nuoria sijoitetaan ilman palkkaa ja ilman työehtoja pelkän työmarkkinatuen varassa. Työmarkkinatuki on yhtä suuri kuin perus-päiväraha eli 118 markkaa miinus verot. Vanhempiensa kotona asuvalle tuki on 70,80 markkaa päivässä, ja lapsikorotukset ovat nyt 24 markkaa yhdeltä lapselta, toiselta 35 markkaa ja kolmannelta 45 markkaa. Elikkä kun 40 prosenttia vain maksetaan, niin tässä tulee todella raju pienennys. Niin kuin totesin yhdestä lapsesta saa vain 9,60 markkaa päivältä.

Mielestäni tämä hallituksen esitys on hallitusmuodon 15 a §:n vastainen elikkä tällä leikataan suoraan perustoimeentuloturvaa, ja mielestäni se vaatii kyllä vaikeutetun säätämisjärjestyksen. Kaiken lisäksi tästä lakiesityksestä ei tule hyvää edes korjaamalla. Valiokunnan täytyisi tehdä kokonaan uusi ja hylätä tämä hallituksen esitys.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa aloitti puheenvuoronsa suurin piirtein sillä, että tässä lakiehdotuksessa on kysymys ainoastaan työttömän nuoren köyhdyttämisestä edelleenkin. Kysymys ei kuitenkaan viime kädessä ole siitä, vaan erityisesti siitä, että pyritään luomaan nuorelle työttömälle paremmat tulevaisuuden mahdollisuudet.

Yhdyn siihen, että tämä esitys ei ole kovin kaunis paketti siinä mielessä, että kun keinotekoiseksi ikärajaksi aktivoimisen osalta otetaan alle 20-vuotiaat, niin kyllä voi kysyä, eikö yli 20-vuotiaidenkin olisi syytä aktivoitua ja heillekin tietysti pitäisi erilaista keppiä ja porkkanaa myös silloin osoittaa. Se, että tässä nyt on otettu alle 20-vuotiaat, ei kuitenkaan pois sulje sitä tosiasiaa, että tietyllä tavalla ammatillinen koulutus kyllä aiheuttaa kierteen ylöspäin, kun sen sijaan ainoastaan työttömyyskortistossa oleminen aiheuttaa kierteen alaspäin. Siinä mielessä lakiehdotus tietysti on puolustettavissa.

Mitä tulee lapsikorotuksiin, joista ed. Kuoppa myös mainitsi, itse olen sitä mieltä, että lapsikorotukset eivät tällaiseen tukimuotoon sovi lainkaan ja lapsipoliittinen tuki tulisi suunnata muualta. Se, että meillä sosiaaliturvaa ylipäänsä eri tuuteista tietyllä tavalla annetaan samaan tarkoitukseen, on aiheuttanut tässä yhteiskunnassa sellaisen ongelman kuin tulouloukku esimerkiksi. Se on ihan oikea ongelma, mikä myöskin tämän osalta tulisi ottaa huomioon. Lapsikorotusten olemassa oleminen tämän tyyppisissä tuissa on yksi osa sitä.

Ed. P r u s t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa on lukenut joiltain osin tätä esitystä toisin kuin mitä täällä sanotaan.

Tässä sanotaan nimenomaan, että "koska ylläpitokustannuksia ei siten työharjoittelun ajalta korvata, on henkilöllä oikeus kieltäytyä työssäkäyntialueensa ulkopuolella järjestettävästä työharjoittelusta". Tämä korjauksena.

Samoin hän väitti, että lapsikorotukset poistetaan kokonaan, mutta niinhän ei ole, vaan niitä valitettavasti joudutaan pienentämään jonkin verran.

Haluaisin vain todeta, että tämä on ainoita niitä säästölakeihin liittyviä esityksiä, joista on tullut myönteistä palautetta erittäin runsaasti, koska tämä koetaan nyt nuorille sellaiseksi takuuksi, että heille joko koulutus- tai työpaikka taataan. Minun mielestäni se pitää tässä ottaa myöskin esille, että tässä on erittäin paljon positiivista. Toivoisin, että ed. Kuoppa lukisi myöskin tätä positiivista puolta, mitä lakiesityksessä on.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa puuttui aikuiskoulutuksen ylläpito- ja matkakustannuksiin, ja sehän on todella hyvä, että tässä työmarkkinaratkaisussa pystyttiin se tekemään, koska sitä edellisen hallituksen aikana ei ollut tehty.

Kaunis periaate on myös tietysti se, että jokaiselle työharjoittelu- tai opiskelupaikka ja tällaisia kehityspolkuja pystyttäisiin tekemään. Mutta ongelmana on se, miten tämä toteutetaan, kun työvoimatoimistojen resurssit ovat niin vähäiset, että niiden aika menee jatkuvien laki- ja asetusmuutosten selvittelyyn ihmisille ja todelliseen työhön ja kehityspolkujen luomiseen ei riitä aikaa.

Olisin puuttunut vielä lapsikorotuksen leikkaukseen, joka on 60 prosenttia. Minä en ymmärrä niitä näkemyksiä, millä lapsikorotukset yleensä haluttaisiin poistaa. Ymmärtäisin ne, jos me olisimme samanaikaisesti muita perhepoliittisia ratkaisuja korottamassa eli lapsilisää, joka minun mielestäni olisi se, joka korvaisi lapsikorotusten poistot. Mutta kun sitäkin samanaikaisesti leikataan, niin en voi millään käsittää, että perustellaan sitten tällaisilla seikoilla. Työmarkkinatuessa erityisen ongelmallinen on lapsikorotuksen poisto, koska työmarkkinatuella olevat ovat lähellä syrjäytymisvaaraa ja sitä kautta perheiden hajoaminen tulee olemaan aikamoinen ongelma.

Ikävä kyllä tässä salissa on aika paljon sellaista asiantuntemusta, joka perustuu määrätynlaisiin näkökantoihin eikä siihen, mitä elävässä elämässä tapahtuu.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olisin kiinnittänyt huomiota ed. Kuopan lausumaan, kun hän totesi, että tämä esitys on köyhyysohjelma. Minusta nykyinen järjestelmä on köyhyysohjelma nuorille. Se sallii passiivisen siirtymisen koulusta tai koulun keskeyttämisen jälkeen työmarkkinatuen varaan ja tavallaan sallii näille nuorille nimenomaan elinikäisen köyhyyden. Minusta tässä suhteessa tämä lakiesitys on nimenomaan hyvä ja köyhyyttä poistava, kun se vain saadaan toimimaan.

Koulunsa keskeyttäneiden ja suoraan peruskoulusta työmarkkinatuen varaan jääneiden nuorten joukossa on erittäin paljon sellaisia, joilla on monta muutakin ongelmaa kuin raha. He ovat moniongelmaisia, joten varmastikin vaaditaan erittäin yksilöllisiä ohjelmia nuorten koulutukseen hakeutumisessa ja työllistämisessä, vähän sen tyyppisiä kuin Jyväskylän malli osoitti. Olen myöskin huolestunut vuodenvaihteen tilanteesta. Nimenomaan tässä ilmeisesti on pohdittava siirtymäsäännöksiä eri tavalla.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuoppa kiinnitti mielestäni oivallisella tavalla huomion siihen, että hallituksen säästölakiesitykset kohdistuvat hyvin pitkälti samoille henkilöille ja samoihin perheisiin. Nyt olisi kipeästi jo kaivattu hallituksen lupaamia selvityksiä säästölakien vaikutuksista. Tässä ikään kuin jonkinlaista asetta käyttäen ammutaan perheitä mutta täsmäase puuttuu, eli viedään summanmutikassa hyvin laajalta joukolta paljon etuuksia. Tietysti voidaan sanoa, että kun on saatu etuuksia, niin sieltä on sitten mistä ottaa. Ilman sosiaaliturvaan liittyviä etuuksia nämä ihmiset eivät yksinkertaisesti tulisi toimeen. Se on ihan arkipäivän fakta.

Ed. Peltomo toikin jo aikaisemmin hyvin esille sen, mitkä ovat ne lisäykset toimeentulotukiluukuille, joihin nämä leikkaukset varmasti väistämättä johtavat. Tästä olisi ollut hyvä saada tarkempia selvityksiä. (Min. Jaakonsaari: Siellä on lakiesityksessä!) — Niin, mutta näiden kaikkien yhteisvaikutuksista. Niitä selvityksiähän me olemme edelleen odottamassa.

Ed. Uotila peräänkuulutti ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kehotan pysymään vastauspuheenvuorossa ed. Kuopan puheenvuorossa!

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä eräät hopealusikalla puu-

ronsa syöneet kansanedustajat puhuvat tuloloukuista. Heidän puheensa on sellaista, joka ei varmasti perustu todellisiin tuloloukkuihin. Kyllä perustoimeentulolla oleva työtön perhe on tuloloukussa jos mikä tässä maassa. 118 markkaa miinus verot plus mahdollinen lapsikorotus, se on alle toimeentulominimin jo, ja he ovat tuloloukussa. Täällä puhutaan tuloloukuista todella sillä tavalla, ettei tiedetä mitään edes todellisuudesta; tavallisen kansan keskuudessa niitä on.

Ed. Prustille haluaisin huomauttaa, että en puhunut, että lapsikorotus poistetaan kokonaan. Siitä jää 40 prosenttia jäljelle. Mutta kun 24 markan lapsikorotuksesta otetaan 60 prosenttia pois, jää 9,60 markkaa yhdeltä lapselta päivässä eli 48 markkaa viikossa. Kysyn edelleen ed. Prustilta: Miten hän luulee, että hän pystyy 48 markalla lapsen toimeentulon turvaamaan? Ei millään tavalla, uskallan vastata siihen. (Ed. J. Koskisen välihuuto) — Vaikka pannaan päälle lapsilisä, jota tämä eduskunta jo myös leikkasi.

Ed. Juurola puhui nuorten asioista. On aivan hyvä ja oikein, että nuorille tarjotaan koulutuspaikkoja. Niitä pitäisi tarjota vain sellaisilta aloilta, että he todella työllistyisivät koulutuksen jälkeen. Täytyy muistaa, että tämä leikkaus koskee myös noin puolta työmarkkinatuella olevista, myös vanhempia ihmisiä. Erityisesti lapsikorotusten poistaminen koskee vanhempia, jotka ovat pudonneet 500 päivän ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolelle. Eihän tämä pelkästään nuoria koske, vaan myös vanhempia.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Työministeriö on nyt tuonut eduskuntaan lain työmarkkinatuen muuttamisesta, kuten keskustelussa on käynyt ilmi. Laissa kouluttautumaton alle 20-vuotias nuori velvoitetaan opiskeluun tai työharjoitteluun. Esityksen mukaan työmarkkinatukea ei myönnetä nuorelle, joka kieltäytyy näistä työllistymistä edistävistä toimista.

Työmarkkinatukiesitys on tällaisenaan siedettävä, ei missään tapauksessa kuitenkaan tietenkään paras mahdollinen tilanne nuorelle. Mutta sinänsä esitys on kompromissi, jossa on myös positiivisia näkökohtia, muun muassa se, että järjestelmä kannustaa aktiivisuuteen.

Alkuperäisten suunnitelmien mukaan työmarkkinatuki aiottiin poistaa kaikilta alle 20-vuotiailta. Kovalla työllä nuorten sosialidemokraattisten edustajien kanssa saimme kuitenkin ajatuksen kumottua. Tilanne on siis parantunut jo huomattavasti tästä. Jossain vaiheessa ehdotettiin leikkausten ulottamista kaikkiin alle 20-vuotiaisiin kouluttamattomiin nuoriin. Tämäkin tilanne on parantunut, ja esityksestä luovuttiin aktiivisen toimintamme ansiosta.

Haluaisinkin kiittää tässä vaiheessa ministeri Jaakonsaarta, joka on ottanut näkemyksiämme huomioon jo valmisteluvaiheessa ja saanut lähes toivottomasta tehtävästä ja tilanteesta aikaiseksi esityksen, joka nuoria jollain tavalla tyydyttää.

Samalla voisin kyllä arvostella työmarkkinajärjestöjen osuutta asiaan. Ne olisivat voineet hieman aktiivisemmin ajaa myös peruspäivärahalaisten ja työmarkkinatuen saajien etua neuvotteluissaan. Tästä esimerkkinä jo aiemmin täällä puhumamme 200 miljoonan markan lisäsäästö, joka vuonna 1997 on suunniteltu saatettavaksi voimaan. Tämä asia on ollut väärin hoidettu.

Työmarkkinatukilain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta. Lain piiriin kuuluu noin 9 000 nuorta, joille tulisi taata koulutus- tai työharjoittelupaikka. Hallitus on luvannut noin 5 000 uutta koulutuspaikkaa. Lopuille nuorille tarjotaan siis työharjoittelua.

Kaikkien järjestelmien uusiminen tapahtuu viiveellä. Ensi vuonna uuteen työmarkkinatukijärjestelmään siirtyminen aiheuttaa väliinputoamisia, ellei siirtymävaiheen ajaksi taata nuorille jonkinlaista tukijärjestelmää. Meistä ei varmaan kukaan usko, että heti tammikuussa kaikille järjestelmän piiriin kuuluville nuorille olisi mahdollisuus saada opiskelu- tai työharjoittelupaikka. Väliinputoamisten ehkäisemiseksi on sekä koulutuksen että työvoimaviranomaisille saatava riittävät voimavarat sekä siirtymävaiheen toimeentulon turvaamiseen nuorille väliaikainen järjestelmä.

Arvoisa puhemies! Olemme tehneet monia vaikeita päätöksiä tähän mennessä ja tulemme tekemään niitä edelleen. Työmarkkinatukiesityksestä on saatu näissä oloissa kohtuullinen esitys aikaiseksi. Jos lakiesitys hyväksytään eduskunnassa, on lain voimaan astumisen jälkeen käytännön toteutusta seurattava tarkoin ja kaikkiin epäkohtiin puututtava heti niiden ilmetessä.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelmassa sovittiin, että työmarkkinatuesta leikataan 500 miljoonaa. Tuposopimuksen yhteydessä summaa vielä korotettiin parillasadalla miljoonalla. Kuten ed. Tahvanainen äsken totesi, voisin sanoa, että tämä on erinomainen esimerkki siitä, kenen edut yhteiskunnassa yleensä valvotaan ja kenen ei.

Kyseessä on mielestäni yksi hyvä esimerkki

myös siitä, mitä voi tapahtua, jos kiireesti sovitaan leikattavasta summasta ilman, että aikaa jäisi tarkemmalle analyysille siitä, voidaanko ylipäätään kyseessä olevasta kohteesta leikata järkevällä tavalla niin paljon. Prosessi, joka on käyty ennen kuin kyseinen lakiesitys on tässä muodossaan edessämme, osoittaa edellä kuvatun tilanteen todeksi.

Kuten ed. Tahvanainen jo totesi, on matkan varrella alkuperäisiin kaavailuihin toki saatu parannuksia, joista myös minä osaltani haluan valmistelijoita kiittää.

Ensinnäkään työmarkkinatuen puolittaminen 20—24-vuotiaiden osalta, jota oli suunniteltu, ei enää lopulliseen lakiesitykseen sisälly. Tämä on mielestäni erittäin hyvä asia, sillä keinotekoisen uuden ikärajan luominen olisi ollut täysin typerää ja epätarkoituksenmukaista. Halutessaan sitä voisi nimittää jopa ikärasismiksi.

Kun nyt ikärajoista tuli puhe, haluan korostaa, että nyt tällä hetkellä niin työmarkkinatuessa kuin myös opintotuessa oleva 20 vuoden ikäraja on keinotekoinen. Tulevaisuudessa, kun nyt voimassa olevia järjestelmiä uudistetaan ja yhteensovitetaan, toivoisin, että tämän kaltaisissa asioissa ratkaisuun vaikuttaisi enemmän ihmisen elämäntilanne kuin hänen ikänsä.

Toinen hyvä asia, joka lakiesitykseen on lisätty, on ylläpitokorvausten maksaminen. Nykyinen tilanne on tunnetusti aiheuttanut useita järjettömiä tilanteita, joissa työllistyminen on tullut itse asiassa hyvinkin kalliiksi.

Sen sijaan työmarkkinatuella olevan henkilön mahdollisuus hakea työtä Euroopan unionin alueelta niin, että hänen oikeutensa työmarkkinatukeen säilyisi, ei tässä vaiheessa vielä sisälly esitykseen. Olen kuitenkin ymmärtänyt, että asiassa on joitakin teknisiä ongelmia, joita nyt selvitellään. Asia on ehdottomasti hoidettava mahdollisimman nopeasti, ja uskon, että näin tapahtuukin.

Lakiesitykseen sisältyvä idea siitä, että alle 20-vuotiailta ammatillista koulutusta vailla olevilta nuorilta leikataan pois työmarkkinatuki ja tilalle tarjotaan koulutus- tai harjoittelupaikka, on teoriassa hyvä ja oikean suuntainen. Toki me kaikki myönnämme, että on parempi, kun nuori on koulutuksessa kuin passiivisesti kortistossa. Kuitenkin se, miten nyt kaavailtu malli toteutuu, riippuu täysin siitä, miten asiat käytännössä pystytään hoitamaan. Useat esityksessä hyvää tarkoittavat kohdat voivat viedä meidän ojasta allikkoon. Työmarkkinatukijärjestelmän uudistamisen on tarkoitus aktivoida ja säästää. Jos huonosti käy, voi olla, että synnytämme mallin, joka ei aktivoi eikä säästä.

Jotta nuoren oikeusturva ei vaarantuisi, on selvää, että nuorelle on todella taattava koulutuspaikka eikä vain pyrittävä takaamaan. Jotta myös nuoren ihmisen ihmisarvoa kunnioitettaisiin, on järjestelmän oltava sellainen, että nuori itse voi vaikuttaa siihen, minkä alan koulutukseen hän menee. Ketään ei voi pakosti työntää millekään ylijäämäpaikalle, johon kukaan muu ei ole halunnut tai johon nuori itse ei kerta kaikkiaan halua tai sovellu. Jotta systeemi toimisi, on myös panostettava nykyistä enemmän ammatinvalinnanohjaukseen sekä työvoimapoliittiseen opastukseen.

Ensi vuoden budjetissa lisätään koulutuspaikkoja kiitettävässä määrin sekä panostetaan oppisopimuskoulutukseen sekä työpajoihin. Tämä on oikein hyvä. Olennaista on, mihin koulutuspaikat tulevat. Ne on kyettävä luomaan niille aloille, joilla tulevaisuudessa on kysyntää. Niiden on nykyistä paremmin johdettava työelämään tai alan jatkokoulutukseen. Tähän liittyen mielestäni on hyvä, että hallituksen työllisyysohjelmaan sisältyy kertaluonteisesti toteutettava projekti, jossa arvioidaan vajaakäytöllä alkaneiden opetusryhmien tarpeellisuus. Tarkoitus on muuttaa tällaiset paikat sellaisiksi, jotka ovat vetovoimaisempia ja työllistävät tulevaisuudessa paremmin.

Jotta koulutustakuuidea onnistuisi, on myös varmistuttava siitä, että eri työvoimapiireissä ja kunnissa kyetään vastaamaan koulutus- ja harjoittelupaikkojen kysyntään. Tässä nouseekin esiin ongelma, joka tämänhetkiseen esitykseen sisältyy. Jos laki tulee voimaan jo ensi vuoden alussa, onko tilanne todellakin silloin sellainen, että tarvittavat koulutuspaikat ja työharjoittelupaikat on jo synnytetty ja ne suorastaan odottavat työmarkkinatuelta putoavia nuoria? Varmaankaan näin ei ole, minkä vuoksi valiokuntakäsittelyssä onkin tarkkaan mietittävä siirtymäajan ongelmaa. Tässä suhteessa olen erittäin kiitollinen ed. Johannes Koskisen puheenvuorosta, jossa hän tämän suuntaisia lupailikin. On saatava aikaan joko siirtymäsäännös tai tarkka ohjeistus työvoimahallinnolle, jossa se velvoitetaan tekemään päätöksiä, joissa nuori putoaisi työmarkkinatuelta erittäin harkitusti ja pidemmällä aikavälillä.

Tilannetta, jossa nuorelta poistuu työmarkkinatuki ilman, että hänelle olisi osoitettuna koulutus- tai harjoittelupaikka, ei siis kerta kaikkiaan saa syntyä. Tulevaisuudessa on näiden seikkojen

lisäksi erittäin tärkeätä se, että uudistuksen toteutumista seurataan. Mielestäni on milteipä välttämätöntä, että luodaan järjestelmä, jossa tilannetta seurataan mahdollisimman tarkasti, jopa yksilökohtaisesti. Meidän on saatava tietää, mitä todella tapahtuu niille nuorille, jotka putoavat työmarkkinatuelta. Sitten, mikäli huomaamme, että systeemi on joiltakin osin täysin pielessä, on asiaan voitava palata ja järjestelmää muuttaa. Liian usein meillä on käynyt niin, että kerran luotu on kerran luotu kaikkine virheineen, ja tämän kulttuurin on mielestäni pikkuhiljaa jo muututtava meillä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin sanoa muutaman sanan nuorten työmarkkinatuen, toimeentulotuen ja opintotuen yhteensovittamisesta. On selvää, että tällaista sovittamista tarvitaan, mutta tähän mennessä ainakin minulle on ajoittain ollut epäselvää, mitä itse asiassa on tapahtunut tai tapahtumassa. On ollut epäselvää, kuuluvatko kyseessä olevat toimet ministeri Alhon työryhmään vai perustetaanko niitä varten oma työryhmänsä. Myös selvitysmiehestä on ollut puhetta.

Käsitykseni mukaan nämä asiat tulisivat kuulumaan erikseen tätä varten perustettavaan työryhmään. Joka tapauksessa, kävi miten kävi, kun kyseistä yhteensovittamista aletaan tehdä, on valmistelussa taattava nuorten edustajalle vaikutusmahdollisuus. Esimerkiksi nuorisoasiain neuvottelukunta, jota tuttavallisesti Nuoraksi kutsumme, on perustettu muun muassa juuri tällaisia tehtäviä varten. Mielestäni on täysin selvää, että sen vaikutusmahdollisuudet taataan jo esityksen valmisteluvaiheessa. Passiivinen jälkikäteinen lausunnonanto ei tunnetusti johda mihinkään. Emmekö me haluakin luoda nuoria koskevia lakeja nimenomaan nuorten elämää varten ja heitä siis kuunnellen?

Ed. F i l a t o v: Arvoisa puhemies! Hyvät läsnäolijat! Tästä keskustelusta näkyy se, että meillä kaikilla on varmasti aito huoli siitä, mitä työttömille nuorille tapahtuu ja millaiseen syrjäytymisloukkuun he ovat työttömyyden Suomessa joutumassa tai joutuneet. Nyt me kuitenkin pyrimme etsimään parempia vaihtoehtoja ja sitä tulevaisuutta, jolla syrjäytymiskehitystä mahdollisimman hyvin estettäisiin.

Työmarkkinatukilain tausta on edellisen hallituksen säästöpolitiikassa. Aikoinaan sitä markkinoitiin sillä, että nuoret ovat haluttomia koulutukseen, ja koska työttömyysturva on niin suuri verrattuna opintotukeen, he vain käyttävät aikaansa muuten ja lintsaavat koulusta, keskeyttävät ja ovat muutenkin tällaista lusmukansaa. Se on varmasti salissa todistettu, että tämä väite ei pidä paikkaansa. Suurin osa nuorista haluaa opiskelemaan huolimatta siitä, että opintotuki on pienempi kuin työmarkkinatuki tai työttömyysturva, joten tämä yleistävä väite kaljaa juovasta, opiskelua vieroksuvasta pullamössönuoresta on nuoria halventava. Kymmenettuhannet nuoret ovat jääneet keskiasteen ja korkea-asteen opintopaikkojen ulkopuolelle.

Työmarkkinatuen väitettiin silloin aikoinaan olevan aktiivinen vaihtoehto joutenololle. Toisin kuitenkin kävi. Tosiasiassa kyse oli siitä, että työttömyysturvan kuluja haluttiin leikata, ja koska ammattiyhdistysliikkeeseen välinsä polttanut hallitus ei pystynyt neuvottelemaan ansiosidonnaiseen turvaan säästöjä, leikkauksen kohteeksi otettiin lähinnä nuoret. Käytettiin tällaista pehmeän vastarinnan taktiikkaa: leikataan sieltä, missä on vähiten vastustusta, viis oikeudenmukaisuudesta.

Tätä kyseenalaista periaatetta ammattiyhdistysliike on johdonmukaisesti tukenut puolustaessaan työttömyysturvaa. On ikävä sanoa näin, mutta mielestäni tämä on totta. Työttömyysturvalla on siis tarkoitettu ainoastaan sen ansiosidonnaista osaa eikä kaikkien työttömien toimeentuloturvaa. Ay-liike toteuttaa siinä puhtaasti etujärjestörooliaan, ja niinhän sen pitääkin tehdä. Mutta eduskunnan tehtävä on kokonaisuuden hahmottaminen ja näiden eri etujärjestöroolien yhteensovittaminen.

Työmarkkinatukea ollaan nyt jälleen uudistamassa, ja sitä leikataan hallitusohjelman mukaisesti puoli miljardia. Tavoite on rankka kokonaispotti varsinkin, koska kyseessä on pieni kokonaisuus ja etsitään nettosäästöä, jolloin varsinainen leikkaus on vielä suurempi. Tämä hallituksen esitys kuuluu varmasti sarjaan säästölait, joita kukaan ei tee mielellään, mutta eivät nämä säästölait sitenkään toimi, kuin esimerkiksi ed. Maria Kaisa Aula esitti puheenvuorossansa, että tästä säästyvä summa voitaisiin siirtää opintotuen kehittämiseen. Me jokainen varmasti tekisimme mielellämme niin, mutta säästöä ei siitä kehityksestä synny.

Alle 20-vuotiailta työhistoriaa ja ammatillista koulutusta vailla olevilta nuorilta tuki poistuu kokonaan, jos he eivät ole valmiita koulutukseen ja työharjoitteluun. Tavoite katkaista nuoren tie peruskoulusta kortistoon on hyvä, koska mitä koulutetumpi nuori on, sitä paremmat työllistymisen mahdollisuudet hänellä on. (Ed. Aittonie-

mi: Viideskin ammattikurssi on menossa! — Min. Jaakonsaari: On se parempi kuin olla passiivinen!) — Nuorten kohdalla ei useinkaan ole kyse siitä, että olisi menossa usea ammatillinen työllisyyskoulutuskurssi, vaan siitä, että heillä ei ole taustallaan mitään koulutusta. On aivan eri tilanne silloin, kun puhutaan vanhemmista, pitkään työelämässä olevista ihmisistä, jotka todella ovat joskus ed. Aittoniemen esittämässä kierteessä, että mennään kurssilta kurssille. Mutta nuorten kohdalla tilanne on toinen, jos taustalla on ainoastaan peruskoulu, joten mielestäni ei ole oikein sotkea. Me etsimme järjestelmiä, joissa räätälöidään systeemeitä juuri oikeille kohderyhmille, mutta yleistämällä me emme pääse muuhun kuin siihen mössöön, joka ei sovi kenellekään. (Välihuutoja) — Nyt en kuullut, mutta enpäs vastaa, kun en kerran kuullut!

P u h e m i e s (koputtaa): Ei saa häiritä puhujaa!

P u h u j a : Tavoite on hyvä, mutta pelkään, että todellisuus ei kulje yhtä vauhtia lainlaatijan kanssa. Kiire on se, joka tuhoaa meiltä hyvän tarkoituksen ja hyvän suunnitelman.

Ensi vuoden alussa meillä on 9 000 nuorta, joilta työmarkkinatuki poistuu. Työharjoitteluun on varattu varmasti voimavaroja ihan riittävästikin, samoin kuin koulutuspaikkoja lisätään, mutta ovatko ne käytännössä valmiita siinä vaiheessa, kun tämä järjestelmä astuu voimaan? Pystyykö meidän hallintomme toteuttamaan näin suuren uudistuksen niin nopeasti? Koulut alkavat pääsääntöisesti syksyllä, mutta vuoden alkuunkin on luvattu onneksi uusia kursseja.

Entä miten sitten jo nyt ruuhkautuneet työvoimatoimistot selviävät tästä urakastaan alkuvuonna? Ehtivätkö ne käytännössä ohjaamaan nuoria? Hyvä tavoite voi muuttua kauhun käytännöksi, jos siirtymävaiheessa epäonnistutaan. Tähän siirtymävaiheeseen pitäisi meidän ei pelkästään arvostelemalla vaan aidolla keskustelulla etsiä helpottavia tekijöitä, myös meidän, joilla on maakunnallisia suhteita, tulisi lähteä siitä, että me olemme auttamassa näiden järjestelmien luomisessa emmekä pelkästään kritisoimassa niitä ja arvostelemassa ulkopuolelta.

Kun puhumme siitä, mitä tapahtuu jos tiputamme 9 000 nuorta työvoimapalvelujen piiristä toimeentulotuen luukulle, me puhumme tiputtamisesta, mutta tosiasiassa, jos ajatellaan asiaa puhtaasti taloudellisesti, nuoren, joka työmarkkinatuelta "tipahtaa" toimeentuloluukulle, taloudellinen turvallisuus paranee. Hänen ansionsa itse asiassa paranevat, joten keskustelu tiputtamisesta tuntuu siitä lähtien aika kummalliselta. (Ed. Huuhtanen: Puhutaan luukuttamisesta vielä!) — Luukkuja ne ovat välillä työvoimatoimistoissakin, jos se on pelkästään sitä, että sinulle annetaan aina uutta ja uutta paperia.

Mutta on totta, että järjestelmämme kannustavuudessa on todella remontoimisen varaa, koska nyt se toimii täsmälleen päinvastoin. Toimeentulotuki on suurempi kuin työmarkkinatuki, työmarkkinatuki on suurempi kuin opintotuki. Mutta on selvää se, että järjestelmän uudistusta ei voida jatkossa enää tehdä pelkästään laskemalla parempia etuisuuksia aina alhaisemman etuisuuden tasolle.

Lain valiokuntakäsittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota siirtymäkauden ongelmiin. Me emme saa tiputtaa nuoria toimeentulotuen luukulle. Puhun itsekin tiputtamisesta, koska en näe sitä pelkästään taloudellisena kysymyksenä. Uskon nimittäin, että monet näistä nuorista haluavat toimeentulotukiluukulle. He haluavat tilanteeseen, jossa he saavat hiukan paremman toimeentulon mutta heitä ei hätistellä työharjoittelulla tai koulutuspaikoilla tai muilla, koska koko nuoriso ei ole yhtenäistä massaa. Työmarkkinatuen varassa olleista peruskoululaisista kaikkein aktiivisimmat ja osaavimmat ovat jo hakeutuneet koulutukseen ja työharjoitteluun. Näitä aktiivisimpia nuoria työnantajat myös mielellään ottavat työharjoitteluun.

Pitää muistaa, että tämän järjestelmän piirissä osa nuorista on jo syrjäytymiskielekkeen reunalla. Siellä on nuoria, joilla on selkeästi perheongelmia, joilla on ollut oppimisvaikeuksia jo peruskoulussa, tai nuoria, jotka ovat olleet esimerkiksi mukautetussa koulutuksessa, jolloin tällaiset stereotyyppiset järjestelmät ammattikoulutuksessa eivät heille sovi. Kaikkien näiden nuorten elämäntilanteessa useimmiten kaivataan enemmän terveen aikuisen mallia kuin pelkkää jossakin mielessä passiivista koulunpenkkiä.

Vuoden alusta pitäisikin miettiä ratkaisua, jossa syrjäytymisuhan vaarassa olevia nuoria kohdeltaisiin hieman helläkätisemmin kuin mihin tämä järjestelmä yksioikoisesti antaa mahdollisuuden. Heille olisi käytössä esimerkiksi oman elämänsä hallintaan liittyviä projekteja, urasuunnittelua ja muuta vastaavaa. Joissakin työvoimatoimistoissa tämä toimii jo nyt mutta kaikkialla siihen ei ole mahdollisuutta. Mutta tässäkin piilee vaara.

Kerron yhden esimerkin eräästä nuorille suunnitellusta oman elämänsä hallintaan liittyvästä projektista, joka kuvaa välillä todellisuuden raadollisuutta. Kyse oli syrjäytymisuhan vaarassa olevista nuoristа, joille etsittiin kilpailuttamalla, niin kuin nykyään taloussäästöjä saadaksemme teemme melkein kaikki projektimme, koulutustahoja. Kilpailun voitti kansalaisopisto, jossa näitä syrjäytyneitä nuoria oman elämän hallintaan ja urasuunnitteluun ohjasi pitkäaikaistyötön, joka oli työllistämismäärärahoilla palkattu vetämään tätä kurssia. Systeemi saattaa toimia, mutta vakuuttavuudessa on hiukan ongelmia.

Lopuksi haluaisin vielä puuttua samaan asiaan, mihin ed. Pia Viitanen puuttui omassa puheenvuorossaan, eli työmarkkinatukeen ja työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen. Nuorille työmarkkinatuen varassa oleville ihmisille EU ei ole tuonut työvoiman vapaata liikkuvuutta mukanansa, vaan tämä mahdollisuus heiltä puuttuu, ja pitääkin etsiä ne käytännön keinot, joilla tällaiset keinotekoiset rajoitukset ansiosidonnaisen ja työmarkkinatuen väliltä poistetaan.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa on syytä kiittää rakentavista puheenvuoroista ja erityisesti siitä, että kansanedustajat ovat kantaneet huolta työvoimatoimistojen resursseista kohdata tämä vaikea tilanne. Se on hyvin perusteltua. Työvoimatoimistojen resursseja on lisätty lisäbudjetissa ja nyt tämän vuoden talousarviossa, ja tätä linjaa tullaan jatkamaan. On selvä asia, että kun hallitus on sitoutunut siihen, että passiivisen työttömyysturvan sijasta tarjotaan ihmisille aktiivinen vaihtoehto, ja kun työttömyys on niin massiivinen ja pitkäaikaistyöttömyys jopa kasvamaan päin, niin räätälöidyt henkilökohtaiset suunnitelmat toteutuakseen vaativat työvoimaneuvojia ja työvoimatoimistoilta resursseja.

Työvoimatoimistot ovat varautuneet työmarkkinatuen toteuttamiseen jo nyt. Tarkoitus on käynnistää massiivinen tiedotuskampanja niin, että jokaista työmarkkinatuen piiristä poistuvaa nuorta lähestytään henkilökohtaisesti ja heille aktiivisti tarjotaan toinen vaihtoehto. Minä uskon, että hallinto pystyy tässä toimimaan. Tässä tarvitaan ilman muuta kuntien aktiivisuutta, sosiaaliviranomaisen, nuorisotyön ja työvoimatoimistojen aivan uutta yhteistyötä. Aivan niin kuin tämä rehtori kirjoitti ja kiitti tästä uudistuksesta, niin hän pelkäsi sitä ... (Ed. Aittoniemi: Onhan niitä kirjeitä!) — Kyllä on kirje täällä mukana ja useita kirjeitä. — Juuri hänen pelkonsa oli se, että nuoret siirtyvät toisen passivoivan tuen piiriin. Jotta tällainen uusi kierre ehkäistäisiin, tarvitaan uusia malleja, uutta yhteistyötä, ja onneksi näin on tapahtumassa jo monissa kunnissa. Olen viime aikoina useissa kymmenissä kunnissa tutustunut tilanteeseen ja minusta on mielenkiintoista nähdä, että uusia sosiaalisia keksintöjä on syntymässä tämän suhteen.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on niitä säästökohteita, joista voi sanoa, että se sisältää paljon myönteisiä tavoitteita ja mahdollisuuksia. Se ei ole pelkästään leikkaamista. Tässä minustakin hyvässä keskustelussa voin viitata ed. Filatovin puheenvuoroon, jossa hän peräsi siirtymäkautta ja sen vaikeuksien pehmentämistä. Yleensä koko säästökeskustelussa jokaista yksittäistä säästökohdetta voidaan arvostella. Mutta kaikkein suurimmat vaikeudet syntyvät siitä, että monet näistä ovat ensinnäkin olleet huonosti ennakoitavissa ja toiseksi monet säästöt kasaantuvat samoihin kohteisiin, samoille alueille, samoihin yksilöihin. Jos vielä käy niin, että ennakoimattomuus ja kasautuminen sattuu yksiin kohteisiin, niin tilanne saattaa olla katastrofaalinen. Uskon, että tässä on ongelma, johon hallituskin joutuu ottamaan kantaa.

Opetusministeri H e i n o n e n : Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Karjalainen totesi, tämän hallituksen esityksen taustalla on muitakin perusteita kuin pelkkä säästämisen peruste. Yksi peruste on se, että tämän esityksen avulla kyettäisiin poistamaan sen kaltaista nuorisotyöttömyyttä, joka johtuu ammattitaidon ja koulutuksen puutteesta.

Keskustelussa on paljon kannettu huolta siitä, kyetäänkö luomaan koulutuspaikkoja ja kyetäänkö niitä luomaan riittävän nopeasti. En lähde käymään läpi enää sitä määrällistä puolta, jonka ministeri Jaakonsaari omassa puheenvuorossaan toi esille koulutuspaikkojen määrällisestä lisäämisestä. Opetusministeriö on jo käynnistänyt toimenpiteet, joilla heti vuoden 96 alusta pyritään käynnistämään mahdollisimman paljon ammatillisen koulutuksen paikkoja. Hallinnolle, se on myönnettävä, on erittäin iso haaste, että tässä aikataulussa koulutuspaikkoja kyetään luomaan. Se edellyttää kyllä uudenlaisia työskentelytapoja ja keskusteluyhteyttä suoraan oppilaitosten, näiden ylläpitäjien ja lääninhallitus-

ten kesken, jotta koulutuspaikkoja kyetään luomaan.

Uusille koulutuspaikoille valitaan ensisijaisesti koulutusta vailla olevia, alle 20-vuotiaita työmarkkinatuelta putoavia. Kuten ministeri Jaakonsaari totesi, jokaista heistä on tarkoitus lähestyä myös henkilökohtaisesti materiaalilla, jossa kerrotaan niistä koulutusmahdollisuuksista, mitä heillä käytännössä on. On selvää, että sen kaltainen tilanne, jossa jokainen nuori saisi juuri haluamansa koulutuspaikan, ei ole koskaan yhteiskunnassa toteutunut eikä se toteudu myöskään ensi vuoden alusta. Sen sijaan kyllä monilla eri tavoilla kyetään vaikuttamaan ja myös pääsemään sen kaltaiseen tilanteeseen, että alle 20-vuotiaiden asema ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa nykyisestä paranee.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on tarkoitus muuttaa opiskelijavalintaperusteita ammatillisessa koulutuksessa siten, että alle 20-vuotiaat ovat etusijalla koulutukseen valittaessa. Tämä on toimenpide, jolla on käytännössä havaittu olevan hyvin merkittävä vaikutus koulutukseen valittaessa. Sitä keinoa käytettiin vuosina 93 ja 94 alle 25-vuotiaiden vailla ammatillista koulutusta olevien osalta. Niiden kokemusten perusteella voidaan kyllä sanoa, että kaikille alle 20-vuotiaille tullaan tarjoamaan koulutuspaikkoja ja heillä on mahdollisuus päästä koulutuspaikkaan kiinni.

Samoin valintamekanismia on tarkoitus muuttaa siten, että osa opiskelijoista otetaan ammatilliseen oppilaitokseen ilman sitovaa alan valintaa. Tämän kaltaisen puolen vuoden orientointivaiheen jälkeen he voivat sijoittua oppilaitoksen eri opintolinjoille suoraan ilman uutta valintakierrosta. Myös tätä kautta pyritään parantamaan sen kaltaisten nuorten tilannetta, jotka putoaisivat työmarkkinatuelta, mutta jotka eivät ole aivan varmoja siitä, mikä on se ala, jolle he haluavat lähteä opiskelemaan. Tämän kaltaisen erityismekanismin luomisella heitä pyritään auttamaan.

Ed. Aula toi esille sen, että kaikille nuorille ei sovellu oppilaitoksen, koulun penkillä istuminen, vaan tarvitaan erilaisia lähestymistapoja. Tätä on tarkoitus toteuttaa. Koulutuspaikkoja lisätään myös oppisopimuskoulutuksena ja esimerkiksi työpajoja käytetään hyväksi tässä tilanteessa, jotta nuorten erilaiset koulutustoiveet ja -tarpeet mahdollisimman hyvin kyettäisiin hyödyntämään.

Hallinnolle vieläkin suurempi haaste kuin se, saadaanko kaikki koulutuspaikat luotua, on se, että kyetään myös pitämään huoli näiden uusien koulutuspaikkojen kautta luotavan koulutuksen laadusta ja myös siitä, että koulutus kohdentuu oikeille aloille. Tässä mielessä olemme myös jo lähteneet käymään keskustelua ja tekemään analyyseja siitä, mille aloille nämä koulutuspaikat kohdennetaan. Olemme lähteneet siitä, että koulutuspaikkoja lisätään oppilaitoksissa niin, että oppilaitokset lisäävät sen alan koulutusta, jolla niillä jo aikaisemmin on kokemusta opetuksen järjestämisestä, jotta laadullinen puoli myös mahdollisimman hyvin tulisi taattua.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen säästöesityksen kautta on kyllä mahdollisuuksia erittäin merkittävästi parantaa tilannetta niin, että sen kaltainen nuorisotyöttömyys, joka johtuu koulutuksen puutteesta, vähenee. On selvästi osoitettavissa myös se, että yhteiskunnasta syrjäytyminen ja puuttuva koulutus ovat keskenään yhteydessä, ja myös tätä kautta nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta kyetään estämään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän asti hakeutuminen ammatillisiin oppilaitoksiin on tapahtunut vapaaehtoisuuden pohjalta ja sinne on sitten mennyt tietynlaista oppilasmateriaalia. Kotiseudullani olen kuullut ammattioppilaitosten eräiden opettajien taholta sellaisia kantoja, että oppilasaineksen koostumuksen vuoksi on tiettyjä opetuksellisia ongelmia syntynyt. Kun uudessa järjestelmässä ammatillisiin oppilaitoksiin haetaan koulutuspaikkoja vapaaehtoisella pakolla, onko odotettavissa sellaista vastarintaa oppilaitosten taholta, ettei olisikaan oppilaitosten puolelta täyttä halukkuutta järjestää koulutuspaikkoja niin kuin tässä talossa nyt on suunniteltu?

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Heinonen on hyvin looginen ajatuksissaan. Koulutuspaikkojen luominen ja kohdentaminen kysyntää vastaavasti on hyvä asia ja oikeastaan kiitettäväkin asia. Yritysmaailman toimintaedellytysten turvaaminen ja sitä kautta uusien työpaikkojen syntyminen koulutuksesta valmistuneille nuorille on tämän yhteiskunnan toimintaedellytysten turvaamisen kannalta elintärkeää. Siksi työvoimahallinnossa ja yleensä koko valtioneuvostossa ja

eduskunnassa suhteellisen kilpailukyvyn turvaaminen uusien työpaikkojen luomiseksi on otettava myös hallitusohjelmaan, koska muuten opetusministeriön hyvät ajatukset kouluttamisesta oikeille alueille valuvat hiekkaan, jos ei ole työvoiman kysyntää.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opetusministeri Heinosella oli hyviä ajatuksia ammatillisen koulutuksen suhteen, mutta korkeakouluissakin on oikeastaan sama murhe. Meillä on suuri joukko nuoria, jotka haluaisivat päästä opiskelemaan määrätyille aloille ja joutuvat vuosi, pari, kolmekin yrittämään ennen kuin pääsevät. Onko ajateltu opetusministeriössä, että korkeakouluissa voitaisiin ottaa enemmän opiskelijoita ensimmäiselle vuodelle, kuin mitä siellä varsinaisesti loppuun koulutetaan, jolloin suurempi määrä nuorista pääsisi heti opiskelemaan sitä aluetta, mitä haluaa? Ne, jotka eivät kovin innokkaasti opiskele tai huomaavat olevansa väärällä alalla, kuitenkin voisivat ensimmäisen vuoden jälkeen jäädä pois tai joutuvat pois. Tämä vaatisi lisää resursseja tietenkin, esimerkiksi laboratoriot pitäisi saada kaksivuorotyöhön jnp., mutta se luultavasti olisi sekä nuorten että yhteiskunnan kannalta aika hyvä systeemi. Loppujen lopuksi kustannukset jäisivät luultavasti aika pieniksi.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Heinosen puheenvuoro oli erittäin mainio siitä syystä, että hän kiinnitti huomiota siihen, että koulutuksella voidaan estää syrjäytymistä. Monien nuorten työttömien ongelmahan on juuri vähäinen koulutus ja koulutus on paras tapa edistää heidän työllistymistään.

Kuitenkin olisin kiinnostunut kuulemaan ministerin näkemyksiä tarkemmin liittyen tähän korkeimman opetuksen ja toisaalta juuri ammatillisen koulutuksen ikäpriorisointiin. Näkisin, että tällainen nuorempien opiskelijoiden priorisointi sopii paremmin ammatilliseen koulutukseen kuin korkeimpaan opetukseen, koska siellä on aika suuria tulppia. Jos äkkiä toteutettaisiin tämmöinen ikäpriorisointi, se olisi epäoikeudenmukaista juuri niitä opiskelupaikkaa yrittäviä kohtaan, joihin ed. Tiuri puheenvuorossaan viittasi. Siksi näissä toimenpiteissä pitää mielestäni olla erittäin varovainen.

Jo edellisen hallituksen aikana mielestäni olisi pitänyt pyrkiä arvioimaan koulutuksen työllistävyyttä paremmin. Nykyinen tilannehan on johtanut siihen, että niin sanotuille menneisyyden aloille yhä edelleen koulutetaan ja tätä voidaan pitää, jos ei nyt ihan hukkakoulutuksena, niin melkein kuitenkin, eli koulutuksen kriittinen tarkastelu ja arviointi työllistävyyden kannalta on erityisen tarpeen.

Opetusministeri H e i n o n e n : Arvoisa puhemies! Kommentteina näihin näkemyksiin. Sen kaltaista palautetta, että oppilaitokset eivät olisi halukkaita lisäämään koulutuspaikkoja siitä syystä, että oppilasaines olisi jotenkin heikompaa, opetusministeriöön ei kyllä juurikaan ole tullut. Varsin merkittävä ongelma käytännössä koulutuspaikkojen lisäämisen osalta tässä aikataulussa on se, että miten olemassa olevia budjetteja kyetään muuttamaan ja toimintaa muilta osin mukauttamaan siihen, että todellakin vuoden alusta koulutuspaikkoja saadaan liikkeelle. Mutta uskon, että näihin enemmänkin hallinnollisiin ongelmiin muitakin ratkaisuja löytyy.

Yliopistojen osalta ei ole tarkoitus mennä sen kaltaiseen menettelyyn, joka useissa Keski-Euroopan maissa on käytössä, että kaikki opiskelijat pääsisivät sisään ja sen jälkeen karsinta tapahtuisi ensimmäisen tai toisen vuoden jälkeen kokeiden avulla. Itse asiassa kansainvälisissä yhteyksissä on tullut ilmi se, että monet Keski-Euroopan maatkin haluaisivat muuttaa omia järjestelmiään siihen suuntaan, kuin meillä on, joka perustuu valintakokeisiin. Heillä on käynyt ilmi, että saattaa olla myös nuorten kannalta aikamoista tuhlausta joutua hakeutumaan usealle alalle ja olla sisällä muutamia vuosia ja sen jälkeen tulla rankatuksi opiskelusta ulos.

Olen samaa mieltä ed. U. Anttilan kanssa siitä, että yliopisto-opetukseen sen kaltainen ikäprioriteettien asettaminen on huomattavasti ongelmallisempaa, ja tältä osin on tietysti kysymys myös siitä, että yliopistothan päättävät autonomiansa puitteissa itse siitä, keitä he ottavat opiskelijoikseen. Tähän periaatteeseen opetusministeriön ei ole tarkoitus millään tavalla puuttua.

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Salissa on jo käyty melko tyhjentävää keskustelua tästä lakiesityksestä, joka on selvästi säästölaki mutta joka on kyllä yritetty pukea vähän parempaan asuun ja saada näyttämään siltä, että se on hyvää tarkoittava, lisäisi kannustavuutta ja estäisi nuorten syrjäytymistä. Mutta kuten täällä esitetyistä puheenvuoroista on jo kuultu, niin ei tämä tavoite tule täysin toteutumaan. Kertaankin sen

vuoksi vielä muutaman jo esille tulleen asian eli sellaiset keskeiset epäkohdat, jotka tässä laissa ovat.

Tämä työmarkkinatukilakihan koskee noin 120 000 henkilöä. Nuoria tukeen oikeutettuja on 27 000, joista alle 20-vuotiaita on vähän yli 10 000, ja heistä ilman ammattikoulutusta on noin 7 500 tänä vuonna. Ensi vuonna arvioidaan tukioikeuden eväämisen koskevan arviolta 9 000 henkilöä. Ja koska kyseessä on tällainen säästölaki, on mielestäni ihmeellistä kohdistaa tällainen täysimääräinen leikkaus vain osaan tuen saajista muka kannustavuuteen vedoten. Puhumattakaan siitä, etten ylipäänsä kannata vähimmällä toimeentulevien toimeentulon heikentämistä.

Kyseessä on siis selkeästi epäoikeudenmukainen leikkauspäätös. Hallituksen harjoittama ikärasismi tulee jälleen kerran esiin. Tämähän on vain jatkoa opintotuki-, asumislisä-, asumistuki- ja lapsilisäleikkauksille. Hallitukselle on paljon helpompaa leikata nuorten ennestään vähäisestä toimeentulosta kuin käydä vähän vanhempien kukkarolla. Tämä lakiesitys on siis jälleen osoitus siitä, että keski-ikäinen hallitus ja työmarkkinajärjestöt pitävät huolen omistaan, vaikkakin sitten nuorten kustannuksella. Muilla ikäluokilla on edelleen oikeus nauttia perusturvasta ilman pakkotoimia, hallituksen mielestä nuorilla ei.

Lakiesityksen johdannossa todetaan, että ammatillisen koulutuksen keskeytti vajaat 10 prosenttia opiskelijoista. Merkittävä osa keskeyttäneistä oli alle 20-vuotiaita. Keskeyttämisen syyksi epäillään tässä lakiesityksessä opintotuen ja työmarkkinatuen suuruuden epäsuhtaa ja tämän epäilyksen myös ministeri Jaakonsaari toi selvästi esiin omassa puheenvuorossaan. Mutta kuten ed. Aula puheenvuorossaan totesi, ei tämä opintotuen ja työmarkkinatuen suuruuden epäsuhta ole ainoa syy keskeyttämiseen, vaan kyseessä on usein syrjäytyneisyyttä ja vieraantuneisuutta koulutuksesta, mutta toki myös näitä taloudellisia ongelmia.

Ei ihme, että näitä taloudellisia ongelmia on ja epäsuhta opintotuen ja työmarkkinatuen suhteen aiheuttaa nuorille sen, ettei koulutukseen hakeuduta, vaikka onkin niin, että selkeästi suuri osa, voi sanoa, että lähes kaikki koulutukseen haluavat hakeutua. Kun alle 20-vuotias poissa kotoaan asuva korkeakouluopiskelija saa opintorahaa 750 markkaa kuukaudessa, keskiasteen opiskelija 500 markkaa, niin työmarkkinatukea saa puolestaan 2 537 markkaa. Jos nuori asuu kotona, työmarkkinatuen suuruus on 1 522 markkaa ja opintotukea puolestaan saa 130 tai 230 markkaa koulutusasteesta riippuen. Tämäkään summa ei kaikille tule, koska keskiasteella vanhempien tuloharkintaa käytetään. Sitten jos tähän laskee lainankin päälle, niin lainaosuudellakaan, joka vaihtelee 900 markasta 1 300 markkaan, ei päästä lähellekään työmarkkinatuen tasoa, joten on aivan ilmiselvää, että tukien suuruudessa on selvä epäsuhta eikä nykyinen järjestelmä ole siksi erityisen kannustava. Se on aivan selvää.

Mutta hallitus kuitenkin esittää aivan väärään logiikkaan perustuen epäsuhdan poistamiseksi työmarkkinatuen eväämistä. Oikea lähestymistapa olisi nostaa alle 20-vuotiaiden opintotuki edes 20 vuotta täyttäneiden tuen tasolle. Kokonaan ongelmasta päästäisiin, jos tuki nostettaisiin työmarkkinatuen tasolle.

Keskustan eduskuntaryhmähän on esittänyt jo muutamaan otteeseen, että alle 20-vuotiaiden opintotuki nostettaisiin 20 vuotta täyttäneiden tuen tasolle, mutta se ei valitettavasti ole saanut tässä salissa kannatusta. Kun tähän uudistukseen ei edes tarvittaisi lisää rahaa, kun vanhasta tukijärjestelmästä vapautuu sen verran markkoja, että uudistus onnistuisi ilman lisäbudjetteja, niin ihmettelen, että tähän ei pystytä, koska kyse ei ole niinkään rahasta vaan lähinnä tahdosta.

Työmarkkinatuen leikkauksia perustellaan sillä, että vastineeksi tarjotaan nuorille koulutus- tai harjoittelupaikka. Mutta täytyy todeta, että tämä lakiesitys ei sataprosenttisesti takaa kaikille nuorille opiskelu- ja harjoittelupaikkoja, enkä usko hallituksen pystyvän tarjoamaan varteen otettavia koulutus- ja harjoittelupaikkoja nuorille asuinpaikasta riippumatta. Nuorten valinnan mahdollisuudet tulevat selvästi kapenemaan, ja kuten edellä jo todettiin, eivät vaihtoehdot ole nytkään taloudellisesti vertailukelpoisia. Miten hallitus pystyy määrittelemään sen, kenen pitää mennä koulutukseen ja kenelle tarjotaan sitten harjoittelupaikkaa?

Toki on hyvä, että panostetaan koulutuspaikkoihin ja luodaan niitä lisää työpajoihin, oppisopimuskoulutukseen ja harjoittelupaikkoihin. Se on ilman muuta hyvä suunta, mutta kun vastineeksi työmarkkinatukea leikataan, siinä todellakaan ei ole mitään logiikkaa. Koulutuspaikkojen lisäyksellä nimenomaan jatketaan Ahon hallituksen aloittamaa linjaa.

Kärjistetysti voisikin todeta, että kyseinen laki on oppivelvollisuusikärajan nostamista tai pak-

kokeinolaki nuorten pakkosijoittamiseksi yhteiskunnan hyväksi katsomiin koulutus- tai harjoittelupaikkoihin. Tämä ei kuulosta minun Suomeltani, vaan lähinnä entiseltä DDR:ltä. Eli ollaanpa jälleen kerran rehellisiä. Ei tässä lakiesityksessä ole kysymys niinkään kannustavuuden lisäämisestä ja itse ongelman korjaamisesta, vaan nimenomaan säästölaista. Säästöjä on saatava jotenkin aikaan, joten otetaan sitten ensiksi nuorilta.

Lisäksi tässä lakiesityksessä, osassa, jossa pohditaan vaikutuksia kunnille, todetaan, etteivät kuntien toimeentulotukimenot kasva opiskelemaan siirtymisen vuoksi. Tämä ei kyllä varmasti pidä paikkaansa. Kertasin jo edellä, kuinka monta kymppiä nuori alle 20-vuotias opintorahaa saa, eli ilmeisesti hallitus olettaa, että nuori muutamalla satasella toimeen tulee. Ilman muuta pitäisi ottaa huomioon, että toimeentulotukimenot kunnilla tulevat varmasti aivan selkeästi kasvamaan.

Arvoisa puhemies! Minuakin suunnattomasti harmittaa, että tämän lakiesityksen myötä nuoret leimataan sosiaaliturvalla keinottelijoiksi opiskeluhaluttomiksi hulttioiksi. Ei tästä todellakaan ole kysymys. Sitä ongelmaa, että opiskelemaan ei heti hakeuduta, ei poisteta sillä, että otetaan työmarkkinatuki pois, vaan kuten täällä jo on todettu, nuoret tarvitsevat entistä parempaa neuvontaa sekä ammattiin että koulutukseen hakeutumisessa. Todella lähes kaikki nuoret koulutukseen nimenomaan haluavat hakeutua.

Lukumääräisesti suurin keinottelijamäärä ei varmastikaan löydy alle 20-vuotiaiden joukosta vaan selvästi vanhemmista. Sosiaaliturvajärjestelmäämme pitää pystyä muuttamaan siihen suuntaan, että se on kannustava siten, että aina olisi kannustavampaa mennä töihin tai ottaa koulutuspaikka vastaan. Toki vanhempien ihmisten kohdalla tähän suuntaan on jo mentykin. Tupo-neuvottelujen yhteydessä päätettiin siitä, että ansiosidonnaisella työttömyysturvalla voidaan opiskella eli jälleen kerran vanhemmalle väelle sallitaan opiskelu huomattavasti paremmin taloudellisin edellytyksin kuin nuorille ja nimenomaan alle 20-vuotiaille. Ei kannustavuus voi olla pelkästään vanhempien etuoikeus.

Minua on uutena kansanedustajana hämmästyttänyt se, että hallitus suhtautuu näin nuivasti nuoriin ja on ikävää, että tällaisen lakiesityksen ovat myös monet nuoret kansanedustajat nyt hyväksymässä näistä muutoksista huolimatta ja tyytyvät siihen, että suuret ikäluokat vievät tuhkatkin pesästä. Toivon, että tähän lakiesitykseen saadaan täällä eduskunnassa muutoksia, koska tällaisenaan se on, kuten jo totesin, selvä osoitus hallituksen ikärasismista.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietenkin on näin, että nuorten ja vanhempien ensi kädessä pitäisi elää oman työnsä tuloksilla, ja siihen tämä yhteiskunta perustuu. Tietenkin yhteiskunta sitten jakaa erilaisia tukia, mutta täytyy muistaa, että jokainen markka, joka jaetaan jollekin, joka ei ole sitä vastaan tehnyt töitä, otetaan jonkun toisen työn tuloksesta. Jos olisikin niin, että olisi mahdollisuus jakaa eikä keneltäkään tarvitsisi vastaavasti ottaa, tämä maailma olisi hyvin helppo ja silloin ei tarvitsisi puhua leikkauksista jne.

Tietenkin voidaan arvostella, niin kuin ed. Kiviniemi, että kiistatta säästömielessä tehdyt leikkaukset kohdistuvat heikompiosaisiin kohtuuttoman paljon. Sehän johtuu tietysti siitä, että heillä ei ole vahvoja etujärjestöjä, jotka puolustaisivat heitä. Tämä on hyvin valitettavaa.

Itse näen nämä leikkaukset enemmän rakenteellisina ja oikean suuntaisina, niin ettei jaeta vain vastikkeetonta rahaa ja ihmisiä passivoida, vaan yritetään todella työttömyysongelmaan tarjota ratkaisua koulutuksen ja ehkä myöhemmin työpaikan kautta. Samoja lääkkeitä pitäisi kyllä ulottaa kaikkiin työttömiin, myös niihin, jotka nostavat paljon parempaa ansiosidonnaista työttömyysturvaa, jolla myös on erittäin vaikeita rakenteellisia vaikutuksia, jotka ovat itse asiassa sotkeneet joukkotyöttömyyden myötä koko meidän yhteiskunnan terveen toiminnan. Perimmiltäänhän kysymys ei tietenkään ole mistään pakosta vaan siitä, että jos yksilö turvautuu yhteiskunnan apuun, silloin tietysti yhteiskunta voi määritellä, missä muodossa apua annetaan: suoranaisena rahana, koulutuspaikkana vai työpaikkana.

Ed. F i l a t o v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan ed. Kiviniemen puheenvuoron johdosta kysyä: Kuka on sanonut, että tässä laissa olisi kyse pelkästään jostakin muusta kuin säästölaista? Jokaisessa puheenvuorossa, joka on käytetty, oli se sitten hallituksen tai opposition puolelta, kaikki ovat puhuneet siitä, että on kyse surullisesta säästölaista, jossa joudutaan tekemään isoja leikkauksia. Ei sitä ole kukaan yrittänytkään piilotella minkään muun varjoon.

Sen sijaan laissa yritetään etsiä parempia vaih-

toehtoja kuin pelkästään leikkaukset. Yritetään etsiä edes jonkinlaista kannustavuutta, mutta se ei todellakaan ole helppoa silloin, kun samaan aikaan säästetään.

On aika hullua, että monessa puheenvuorossa salissa on esitetty, että kyseiset leikkaukset voitaisiin käyttää tähän ja tähän parannukseen. Sillä systeemillä ei synny säästöjä, ja ne velat, ikävä kyllä, meidän ikäpolvemme maksaa.

Sen sijaan ed. Kiviniemi kiinnitti mielestäni erittäin tärkeään asiaan huomiota liittyen ikärasistiseen ajatteluun siinä mielessä, että nuoria ja vähän vanhempia opiskelijoita kohdellaan yhteiskunnassa hyvin epätasa-arvoisesti ja heidän taloudelliset lähtökohtansa ovat epäoikeudenmukaiset, eikä tätä kehitystä saisi jatkaa.

Ed. K i v i n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuismalle kommentoisin. Olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä siitä, että tietenkin kaikkein parasta olisi, että kaikilla kansalaisilla olisi työtä. Siten ei tarvitsisi turvautua valtion takaamaan perus- ja sosiaaliturvaan. Mutta kannustavuuden pitää mielestäni koskea kaikkia eikä voi asettaa ikärajoja, kuten tässä lakiesityksessä asetetaan. Samanlaiset ehdot tulee olla kaiken ikäisille eikä niin kuin lakiehdotuksessa, että alle 20-vuotiaat asetetaan muita huonompaan asemaan.

Ed. Filatoville voisin todeta, että kun puheenvuorossani totesin, että lakiehdotusta yritetään markkinoida kannustavuuslakina, kyllä ainakin ministeri Jaakonsaaren puheenvuoron käsitin täysin näin. Asia yritetään vain vähän paremmassa paketissa tuoda esille. Pitää vain tunnustaa, että tämä on säästölaki.

Kun kerran tällaista pakkosäästöä tehdään, niin miksi se pitää tehdä sisäisesti epäoikeudenmukaisesti? Jos hallitus on kerran halukas leikkaamaan työmarkkinatuesta, miksi se kohdistetaan vain nuorempiin ja niihin, joilla on lapsia? Hallitus olisi voinut olla oikeudenmukainen ja leikata kaikilta, vaikka todellakaan itse en hyväksy sitä, että pienimmistä perusturvaetuuksista leikataan.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Esitetty muutos työmarkkinatukeen on oikean suuntainen. On nuorten itsensä edun mukaista tarjota passiivisen oleskelun sijasta opiskelu-, työharjoittelu- tai oppisopimuspaikkaa. Suuri ongelma tulee olemaan siinä, että lain voimaantulo on 1.1.1996, mutta opiskelupaikat saadaan vasta syksyllä 1996. Esimerkiksi viime kevään ylioppilaat, jotka eivät ole päässeet opiskelemaan, ovat monet hakeutuneet ammattikorkeakouluihin preppaamaan itseään iltaisin ja putoavat työmarkkinatuen ulkopuolelle vuodenvaihteessa. Käsitykseni on, että siirtymäaikaa tarvitaan, jotta heille annetaan mahdollisuus olla työmarkkinatuella kesään asti. Nyt heille tapahtuisi niin, että he eivät olisi opintotuen eivätkä työmarkkinatuen piirissä, jolloin ed. Kiviniemen esiin ottama asia, että toimeentulotukimenot näiltä osin kunnissa kasvaisivat, pitää kyllä paikkansa.

Selvitin Oulun kaupungin osalta, paljonko meillä on alle 20-vuotiaita työttömiä. Heitä oli syyskuussa 818, joista 408 on vailla ammatillista koulutusta, joten he putoavat vuoden vaihteessa työmarkkinatuen ulkopuolelle. Olen tehnyt Oulun kaupunginvaltuustossa aloitteen, jossa esitän — toivon, että se muuallakin Suomessa voitaisiin toteuttaa — että tulisi palvelusopimus, joka sisältäisi nuorten urasuunnitelman. Se tapahtuisi yhteistyössä nuorten viiteryhmien, työvoimatoimiston ja sosiaalitoimiston työntekijöiden kesken, jolloin taataan työharjoittelu- tai opiskelupaikka. Palvelusopimus auttaisi parhaiten niitä nuoria, jotka ovat syrjäytyneet tai ovat syrjäytymisvaarassa.

Arvoisa rouva puhemies! Tarvitsemme kansalaisvastuuta, yhteistyötä julkishallinnon ja myös yritysten kanssa, että tahtotila nuorten työllisyyden tai opiskelupaikan turvaamiseksi toteutuu.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä kannustetaan opiskeluun aivan oikein, sillä työn saanti on usein koulutuksesta ja ammattitaidosta kiinni. Mutta jatkoksi totean heti, että kunhan se vain olisi taloudellisesti kaikille mahdollista.

Ammattikoulupaikkoja jäi tietääkseni monella paikkakunnalla jo syksyllä täyttämättä. Äsken kuulimme ministeri Jaakonsaaren sanomana, että keskeyttäneitä on erittäin suuri määrä. Nämä paikat ovat yhteiskunnalle todella kalliita. En tiedä, miten hallitus aikoo täyttää nämä 9 000 uutta paikkaa. Minä olen enemmänkin kiinnostunut siitä näinpäin kuin siitä, etteivätkö paikat riittäisi. Ammattikorkeakouluihin on kyllä tulijoita, mutta varsinaiset vanhakantaiset ammattioppilaitokset ovat kärsineet jossain määrin opiskelijoiden puutteestakin. Siinä tietysti tullaan ammattikoulun arvostukseen, jossa äskeinen ed. Viitasen maininta oli aika huolestuttava, kun hän mainitsi, että nuoren meneminen jollekin ylijäämäpaikalle osoittaa ... jne. Ed. Kuoppakin

oli huolissaan koulutuspaikkojen riittävyydestä, mutta en usko, että siihen on aihetta.

Oppisopimuskoulutuksen vahvistaminen on täysin oikea linja, ja eräässä aikaisemmassa puheenvuorossani ehdotin kiintiöiden poistamista, ja onneksi ne on poistettu. Yrityksille tarvitaan lisää informaatiota, ja kansalaisopistojen käyttö mielestäni pitäisi ottaa myös työvoimakoulutuksen osalta huomioon. Siellä on mahdollisuuksia. Se on valmis, hyvä järjestelmä, ja sen taloudellisia resursseja on jouduttu tiukentamaan. Työllistämisvaroin kansalaisopistot pystyisivät järjestämään ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Rehn! Pyydän siirtymään puhujakorokkeelle.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! On varmaan viisasta pysähtyä ajattelemaan, missä me tällä hetkellä juuri olemme, kun puhumme nuorten, alle 20-vuotiaitten työmarkkinatukea saavien henkilöitten asioista. Nykyinen lakihan siinä tapauksessa, että nuori saa työmarkkinatukea, asettaa velvoitteita työmarkkinatukea saavalle siten, että tämän on otettava vastaan työharjoittelu ilman työsuhdetta, hänen on otettava vastaan koulutuspaikka tai hänen on otettava vastaan ammatinvalinnanohjaus- ja kuntoutustoimenpiteitä. Eli meillä on nuorten kannalta tällä hetkellä paljon kattavampi ja turvaavampi järjestelmä.

Nyt ihmettelen, kun erityisesti vasemmiston puolella kiitellään tätä uudistusta. Varmaan siellä ei kaikin tavoin ole menty selvittämään, mitä keinoja meillä tänä päivänä jo on. Kyse on pitkälti siitä, että työministeriö niin edellisen kuin nykyisenkin hallituksen aikana ei vain ole lähtenyt toteuttamaan lain henkeä. Pikemminkin tiedot elävästä elämästä ovat sen kaltaisia, että työvoimatoimistot eivät toimi aktiivisesti lain hengen mukaisesti, vaan pyrkivät pikemminkin välttelemään tätä lain edellytystä.

Siihen on varmaan omat syynsä. En usko, että se olisi ideologinen valinta ja haluttaisiin kaikin tavoin torpedoida asian hoitoa, vaan siellä on pitkälti myöskin kyse työvoimapulasta. Hallituksen puolelta ensimmäinen toimenpide olisi tietenkin ollut korjata edellytykset hoitaa nykyistä lakia, ja sitä kautta olisi saatu nuorisotyöttömyyttä alaspäin.

Ministeri Jaakonsaari sanoi, että nyt resursseja on saatu lisää; hyvä näin. Niitä resursseja olisi voitu käyttää aivan hyvin nykyisen lain mukaisesti velvoittamalla työmarkkinatukea saava työharjoitteluun ilman työsuhdetta, koulutukseen — nyt puhutaan tästä osasta aktiivisia toimenpiteitä — tai vielä räätälöidymmin ammatinvalinnanohjaukseen tai kuntoutustoimenpiteisiin. Nuorille voivat tulla kyseeseen myöskin kuntoutustoimenpiteet.

Minä olen suoraan sanoen ihmeissäni, että tällainen lainmuutos saa täältä myönteisen vastaanoton. Kenen kannalta tämä on myönteistä? Se on hallituksen kannalta myönteistä, koska on pitänyt hakea säästöjä. Ne on haettu jälleen kerran nuorten piiristä, yhtä lailla kuin opintotukien leikkaukset jo on tehty.

Epäilen vahvasti, että 26 000 nuoren asia kyettäisiin tammikuun 1 päivästä alkaen hoitamaan sujuvasti niin, ettei syntyisi lukuisasti väliinputoamisia, ettei syntyisi luukuttamista, josta edellisen hallituksen aikana pyrittiin kaikin tavoin pois, ettei syntyisi kuntien toimeentulotukimenoja ja ettei syntyisi yleistä hämminkiä ja sekasortoa. Tulemme oppositiossa seuraamaan luonnollisesti näitten puheitten jälkeen, miten luvattu uudistus toteutuu. Mehän saimme kuulla, jos voin vähän leikillisesti sanoa, Liisan lupauksena, tällä kertaa ministeri Jaakonsaaren lupauksena, että asia hoituu heti vuoden ensimmäisistä päivistä.

Arvoisa puhemies! Ministeri Heinosella on, näin uskon, vilpitön tahto järjestää asia, josta puhuin koulutustarpeena. Toivon, että hän onnistuu tässä tehtävässään, muutoin lainmuutoksen jälki on hirvittävää näitten nuorten kannalta. Tätä kukaan ei hallituksen eikä liioin opposition piirissä halua, mutta jotenkin tuntuu, että erityisesti hallituspuolueitten nuoret kansanedustajat eivät näe tätä todellista vaaraa, mikä lakiesityksen muutokseen liittyy.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtasen ihmettelyyn on syytä yhtyä. Olen itsekin miettinyt, miten hänen mainitsemansa ja lakiesitykseen sisältyvä 26 000 nuoren asia kyettäisiin vuoden vaihteessa hoitamaan, kun jo nykyisen järjestelmän voimassa ollen on ilmennyt hyvin suuri joukko ongelmia erityisesti työhallinnon osalta. Aiemmin ed. Huuhtasen esiin nostamaan kysymykseen on etsitty ratkaisuna jotakin väliaikaista järjestelyä. Mikä se järjestely voi oikein olla? Onko se vain se, niinkuin ed. Huuhtanenkin totesi, että tästä tulee yleinen sekaannus ja hämminki? Onko se myös se, että entistä useampi nuori ajautuu väkisinkin kuntien toimeentulotuen piiriin ja todella tapah-

tuu luukuttamista, mikä ei varmasti näiden nuorten kannalta pidemmän päälle voi mitenkään olla eduksi? Voi olla, että kielteiset vaikutukset kaikkinensa tulevat huomattavasti nyt arvioitavaa suuremmiksi.

Ed. Filatov (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kysyä, mistä tämä 26 000 nuorta teidän mielissänne tulee, koska minun käsittääkseni on 9 000 sellaista nuorta, joita tämä leikkaus tavallaan 1.1. koskee siten, että he eivät saa tätä tukea jollei jotakin tapahdu. Kyseessä on lähinnä varmaankin väärinkäsitys sen suhteen, mikä tämä summa on. Totta on, että se on iso potti siitä huolimatta ja siinä on aika rankka työ, että siitä prosessista päästään eteenpäin.

Mutta onko kunnan toimeentulotukiluukku jotenkin hirvittävän paljon huonompi vaihtoehto kuin työmarkkinatuki? Mitä enemmän olen pohtinut tätä asiaa, niin en enää näe niiden välillä hirveän suurta eroa. Okei, toinen tarkastaa vähän enemmän, mutta siellä voidaan myös saada enemmän sitä sosiaalitoimiston apua, minkä luonne on myös hieman muutakin kuin pelkkää rahan jakamista. Ikävä kyllä siellä on myös tällä hetkellä hirvittävät paineet ja kiire, joten apu tuppaa jäämään rahan jakamiseksi. Kuitenkin rahamäärä sitä kautta saatuna on suurempi, joten toimeentulon kannalta tämä ei heikennä työmarkkinatuen varassa olevan nuoren asemaa. Mutta on totta, että jos meillä halutaan luoda sellainen järjestelmä, että kaikki toimeentulotukiluukun asiakkaat ovat jotenkin hylkyjoukkoa, niin tämä keskustelu kyllä tukee sitä ajattelua.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien linja on muuttunut mitä tulee toimeentulotuen hyväksyttävyyteen sen 180 astetta, minkä se voi ylipäätänsä muuttua. Edellisellä vaalikaudella, jolloin ed. Filatov ei ollut vielä mukana, saimme tässä salissa kuulla kerta toisensa jälkeen tästä karmeasta käsittelystä mihin suomalaiset asetetaan, kun he joutuvat kerjäämään sosiaalitoimistoilta toimeentulonsa.

Mitä tulee siihen, että itsekin käytin ilmaisua 26 000 uutta "järjestelytapausta", se lähtee hallituksen esityksen perusteluista, jossa todetaan, että nuorista työttömistä alle 20-vuotiaita oli 26 094. Koko tämän joukon asioitten uusajatteluhan tässä pitää tehdä, koska heiltä häviää työmarkkinatuki jos he eivät ota koulutuspaikkaa vastaan. (Ed. Filatov: Ei se häviä kaikilta!) — Se johtaa välttämättä suoraan tähän lukuun. — Sen takia asia on varsin haasteellinen. Mutta enemmänkin minun vastauspuheenvuoroni kohdistui siihen, että sosialidemokraatit ovat nyt täysin muuttaneet linjansa toimeentulotukiasiaan.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lausun myös julki suuren ihmetykseni ed. Filatovin äskeisestä puheenvuorosta. Kun tavoitteena on ollut ja olen ymmärtänyt, että se on myös sosialidemokraattien tavoitteena, että meillä on jokaiselle perustoimeentulon antavat yksilölliset järjestelmät ja että viimesijaisena toimeentulon antajana on kuntien kautta tuleva toimeentulotuki, niin nyt tilanne näyttää muuttuneen. Nyt kaikkia perusturvaa leikkaavia hallituksen esityksiä perustellaan sillä, että vaihtoehtona, jopa suositeltavana vaihtoehtona, on toimeentulotukijärjestelmä, joka siirtää kustannuksia merkittävällä tavalla, niinkuin tämänkin hallituksen esityksen perusteluissa jo kerrotaan taloudellisten vaikutusten osalta, myös kuntien kannettavaksi. Onko tämä nyt sitä uutta sosialidemokraattien linjaa kaikissa näissä asioissa, että kuntien vastuuta tätäkin kautta ollaan lisäämässä sen ohella, että kuntien valtionosuusjärjestelmää jo hyvin voimakkaasti heikennetään ja leikataan niitä mahdollisuuksia mitä kunnilla on selviytyä välttämättömistä tehtävistä?

Ed. Filatov (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tietenkään ole tavoitteena se, että ihmiset joutuvat kunnallisen toimeentulotuen varaan, se on varmaan itsestäänselvää. Mutta se keskustelu, jota käydään siitä, että sen tuen varassa olevat ihmiset olisivat jotenkin polttomerkki otsassa ikuisiksi ajoiksi tuhoon ja tuomioon tuomittu ja, tuntuu aika älyttömältä, koska se leimaa nimenomaan niitä ihmisiä, jotka joutuvat toimeentulotukea käyttämään.

Osa nuorista, jotka ovat pelkästään peruskoulun käyneet eivätkä ole itse hakeutuneet aktiivisesti jo olemassa olevien kanavien kautta koulutukseen tai työharjoitteluun, ovat sellaisia ihmisiä, että he tarvitsevat apua ja usein juuri sitä apua, jota he voivat saada sosiaalitoimiston kautta, koska siellä ajatellaan hiukan laajemmin kuin työvoimatoimistossa, jossa vain ohjataan koulutukseen tai työharjoitteluun. Kaikille näille ihmisille se ei riitä. Siellä autetaan muun muassa, onko se nyt virallinen nimitys, mukautetun kou-

lutuksen käyneitä ihmisiä tai ihmisiä, jotka tarvitsisivat kuntoutusta. Siinä pitäisi työvoimatoimistojen ja sosiaalitoimistojen systeemien toimia yhteen eikä olla niin irrallaan kuin tällä hetkellä, niin että leimataan kaikki ne ihmiset, jotka joutuvat toimeentulotuen varaan.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Huuhtaselle ensin vastata, että olette täysin väärässä, jos väitätte, että me nuoret emme tajua ja tiedä näitten esitysten ongelmakohtia. Nimenomaan me tiedämme, mitä ongelmia nämä voivat aiheuttaa. Ette ollut varmasti aikaisemmin kuuntelemassa muun muassa minun aiemmin käyttämääni puheenvuoroa tai ed. Tarja Filatovin puhetta. Niissä tuotiin kyllä ongelmakohdat esille. Me tiedämme ja tiedostamme ne ja olemme vaikuttaneet jo tähän mennessä niihin. Moni asia on paljon paremmin kuin alkuperäisissä kaavailuissa. (Ed. Huuhtanen: Nykyinen järjestelmä on paljon parempi!) — Nykyinen järjestelmä ei kannusta nuoria koulutukseen tai työharjoitteluun eikä heille ole järjestetty minkäännäköistä työharjoittelua.

Mutta itse asia, minkä halusin tässä puheenvuorossani tuoda esille, ei liity millään tavalla työmarkkinatukeen, vaan aikaisempiin äänestyksiin. Haluan ilmoittaa tässä eduskunnalle, että kun tänään äänestettiin ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä Ahon esitystä vastaan, äänestin jaa-napilla, mutta se ei rekisteröitynyt ilmeisesti äänestykseen ja minut merkittiin poissa olevaksi. Haluan tässä sanoa, että olen ulkoasiainvaliokunnan mietinnön puolella. Toivottavasti tämä kirjataan pöytäkirjoihin, että painoin jaa-nappia.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä pyysin puheenvuoron oikeastaan ed. Aulan puheenvuoron johdosta, kun hän aikanaan totesi, että nuoret ovat sekä työ- että koulutushaluisia. Olen aivan samaa mieltä hänen kanssaan ja arvostan suomalaisia nuoria siitä, että he ovat valmiita koulutukseen, valmiita työhön, jos sellaista voidaan perustellusti esittää.

Minä lähden kuitenkin siitä, että jos työtön on viidettä kuudetta kertaa jollakin työttömyyskurssilla, joka ei avaa minkäänlaisia näköaloja tulevaisuuteen, niin kyllä siinä alkavat motivaatiot varmasti kadota. Olen aikanaan ollut sitä mieltä ja olen edelleenkin, että Suomessa pitää olla kohdennettua koulutusta, jossa tehdään ammatti-ihmisiä niille aloille, joilla tulevaisuudessa todennäköisesti tullaan työvoimaa tarvitsemaan. Mutta nämä ovat massakursseja, joiden tarkoituksena on pelkästään se, että saadaan taas tässä tapauksessa juuri, kun on puhe siitä, että nykyisten hallitusryhmien pitäisi saada työttömyyttä alenemaan, koulutuksen kautta pois työttömyyskortistosta ihmisiä hokkuspokkustempuilla, joilla ei ole mitään merkitystä ammatin, ammattitaidon tai tulevaisuudennäkymien ja työllisyyden kanssa. Nämä ovat hokkuspokkuskonsteja, näköalattomia asioita, ja motivaatiot katoavat tällaisiin kursseihin. Kuri ja järjestys kursseilla, niihin osallistuminen ja halu opiskella myös vähenevät. Tulee täydellinen kaaos. Tämä on aika kallista hokkuspokkustemppuilua työllisyyskortistojen parantamiseksi.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi otti esille hyvin tärkeän näkökulman työvoimapoliittiseen koulutukseen. Taannoin Aikuiskoulutuskeskusten liitto kiinnitti samaan asiaan Joensuussa pitämässään kokouksessa huomiota eli siihen, että entistä enemmän työvoimapoliittisessa koulutuksessa pyritään vain siihen, että saadaan työttömät pois kortistosta. Kun kaiken aikaa työministeriön tavoitteena on, että koulutuspaikkakustannuksia painetaan alas, samalla rahalla pitää saada entistä enemmän koulutuspäiviä aikaan, niin se vääjäämättä johtaa siihen, että koulutus ei täytä niitä tavoitteita, joita työelämän tarpeet tänä päivänä koulutukselle asettavat. Silloin tullaan juuri ed. Aittoniemen mainitsemiin massakursseihin, massakoulutukseen. Sitä pystytään järjestämään edullisesti, kun otetaan suuri luentosali ja sinne luennoija. Mutta ymmärrän niin, että työvoimapoliittisen koulutuksen tavoitteena pitää olla työn tekemisen oppiminen ja tekemällä oppiminen eli sellainen räätälöity koulutusjärjestelmä, joka todella johtaa mahdollisimman monen koulutuksessa olevan työllistymiseen ja työpaikan löytymiseen.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron, kun näin ministeri Jaakonsaaren tulevan istuntosaliin. Halusin tuoda esille yhden keskeisen näkemyksen, joka mielestäni on jäänyt tässä säästölain tarkastelussa aika vähälle.

Me todella edelleen lähestymme nuorten työttömyysongelmaa aika mekaanisesti rahaan liittyvänä kysymyksenä. On ymmärrettävää, että säästäminen nuorilta on varsin helppo poliittinen valinta. Minusta tämä on järkyttävää siinä mielessä, että tämän tekee jo hopealusikka suussa kasvanut suomalainen sukupolvi. Me

olemme saaneet kaiken lähes valmiina, ja nyt kun meidän pitäisi ottaa vastuu nuorista, meillä ei riitä edes siihen henkistä lujuutta. Jos me aiomme todella ratkaista nuorten tulevaisuuden, minä toivoisin, että sekä työministeriö että opetusministeriö paneutuvat yhdessä syvällisesti työvoimapoliittisen koulutuksen kehittämiseen, lähestyvät sitä ydinongelmaa, joka kulminoituu nimenomaan siihen, millä tavalla peruskoulun taikka lukion päättävä nuori tekee ammatin valinnan.

Tällä hetkellä se, että nuoret syrjäytyvät näennäisestä koulutuksesta ja työelämästä, johtuu suurelta osin siitä, että perinteinen työnkuva ja ammattien kuva on murentunut. Koulutukselta vaaditaan ihan toisen tasoista työelämäläheisyyttä. Tämä saavutetaan ainoastaan sitä kautta, että sekä opetusministeriö että työministeriö kehittävät uudenlaisia lähestymistapoja, uudenlaisia menetelmiä.

Tähän liittyen nostaisinkin yhden kehittämisnäköalan. Minusta perinteisen ammattikoulutuksen yhteyteen tulisi rakentaa ammatinvalintayksiköt, mikä merkitsisi sitä, että nuoret pääsisivät perehtymään monipuolisesti siihen työelämään, joka todella tarjoaa heille työtilaisuuksia ja työmahdollisuuksia eikä ainoastaan ja vain koulutuspaikkoja. Ajattelen näin, että tämä ei vaadi todellakaan meiltä rahaa vaan edellyttää sitä, että me asetamme myös koulutukselle vastuuta eikä vain niin, että Suomen eduskunta kerta toisensa jälkeen sivuuttaakseen ydinkysymyksen jakaa lisää resursseja koulutukselle. Meidän tulee asettaa myös vaatimuksia, joilla koulutus sopeuttaa ja palvelee tämän päivän ja huomispäivän nuoria.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula otti ihan mielenkiintoisia ja kannatettavia seikkoja esille. Koulutuskysymys on ollut tässä valtakunnassa ehkäpä monistakin syistä johtuen vähän retuperällä monta kertaa. Eräs hyvin keskeinen ongelma siinä on ollut se, että koulutus ja tarve eivät ole kohdanneet toisiaan. Tämä merkitsee sitä, että tulevaisuudessa on äärettömän paljon kiinnitettävä huomiota siihen, että elinkeinoelämä ja koulutuksia tuottavat erilaiset laitokset tiivistävät voimakkaasti yhteistyötään, niin että saadaan tarve vastaamaan koulutusta ja päinvastoin.

Olen todennut ilokseni sen, että monet koulutuspalveluita tuottavat laitokset tänä päivänä ovat valmiita aivan räätälintyönä tekemään elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta. On tapauksia, että jopa yhtä työntekijää varten on laadittu selkeitä koulutusohjelmia. Mielestäni myöskin valtiovallan toimenpitein tätä pitää jatkossa tukea äärettömän paljon ja kannustaa tämän tyyppiseen työhön.

Ed. J. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula oli tosiaan oikealla asialla, mutta tuo keino, että erillisiä hallintoyksiköitä oppilaitoksiin perustettaisiin, ei varmastikaan ole toimivin tai tehokkain, tai että ammatinvalintaa hajautettaisiin peruskoulusta ja lukioista ja työvoimatoimistoista edelleen jokaiseen ammatilliseen oppilaitokseen.

Sen sijaan perusasiassa, että koulutus ja erityisesti ammatillinen koulutus nivellettäisiin työelämän tarpeisiin monin eri tavoin, on todella runsaasti tehtävää. Me satsaamme ihan liikaa rakennuksiin ja koneisiin, erillisiin oppilaitoksiin emmekä käytä hyväksi sitä yhteyttä, että suoraan yrityksissä käytettäisiin niitä koneita ja tutustuttaisiin tämän päivän työtehtäviin.

Oppisopimusten moninkertaistaminen on yksi tapa, jolla yhteyttä käytännön työelämään parannetaan ja saadaan myöskin huomattavasti edullisemmin tämän päivän tarpeisiin pätevää työvoimaa. Saksalainen malli kauttaaltaan, jossa koko nuori ikäluokka tavallaan viedään sisään yrityksiin ammatillisessa koulutuksessa, on pitkälti seuraamisen arvoinen. On ollut oikeastaan ihme, että viime vuosina ei tässä suhteessa Suomessa ole edetty läheskään riittävästi eikä laajassa mitassa oikeastaan ollenkaan. Siinä suhteessa on varmasti herätysliikkeen aika. Siihen suuntaanhaan Lipposen hallituksen työllisyysohjelmassa nyt ehdotuksia tehdäänkin.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjula todella puuttui tärkeään asiaan eli koulutuksen laatuun ja sen vastaavuuteen työelämän tarpeisiin. Minusta tässä työttömyystilanteessa koulutuksen laadussa on tärkein tekijä se, kuinka hyvin se pystyy johtamaan työllistymiseen. Nyt kun puhutaan resurssien kylvämisestä ja jakamisesta, aika usein lähtökohtana on vain esimerkiksi oppilasmäärä. Pitäisi luoda järjestelmä, jossa yhdeksi lähtökohdaksi tulisikin se, kuinka hyvin kyseinen oppilaitos on pystynyt ja pystyy antamaan sellaista koulutusta, joka johtaa työllistymiseen, eli sijoittumisaste valmistumisen jälkeen olisi yksi kriteeri määrärahojen jaossa. Se pakottaisi oppilaitokset lähentymään työpaikkoja, elinkeinoelämää, te-

kemään yhteistyötä ja muovaamaan oppisuunnitelmia, linjoja sen mukaisesti, mikä on todellinen elävä todellisuus ympäröivässä työelämäkentässä.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Karjulalle. Sinänsä hyvässä puheenvuorossa hän alussa totesi, että me olemme syntyneet kultalusikka vai oliko se hopealusikka suussa. Tietenkin meitä on aika montaa ikäluokkaa, mutta luulisin, että minun ja ed. Karjulan ikäluokat eivät kovin paljon poikkea toisistaan. Voin ajatella sitten, minkälainen se hopealusikka oli 60-luvulla. Ei ollut työmarkkinatukea, ei ollut työttömyysturvaa, ei ollut ilmaista koulutusta, ei ollut opintorahaa, ei ollut itse asiassa monella ihmisellä mahdollisuutta edes opiskella, ei itsellänikään. Silloin oli vielä lukukausimaksut. Yhteiskunta olisi tullut sillä tavalla vastaan, että oppikoulussa olisi saanut vapaaoppilaspaikan. Mutta kun asui maalla ja oli pitkä matka, olisi pitänyt kaupungista ottaa kortteeri eikä siihen ollut mitään tukea saatavissa, ja vanhemmilla ei ollut mahdollisuutta sellaiseen menoon. Sitten täytyi mennä 13-vuotiaana töihin, ei joutanut kouluja käymään, kun rahat olivat tiukassa.

Itse kuulun suuriin ikäluokkiin niin kuin täällä monet edustajat. Kyllähän heillä tietenkin olivat nämä asiat aika paljon huonommalla tolalla ja todella huonolla tolalla, ja on erinomaisen hyvä asia, että näitä asioita on saatu korjattua. Itse asiassa, jos itseäni ajattelen, ehkä juuri tämä epäoikeudenmukaisuus, jota nuorena tunsin ja ehkä kaikkein kipeimmin sen, että ei voinut koulujakaan käydä, oli se syy, että tänä päivänä tässä eduskunnassa puhun. Voi olla, että olisin muuten tyytynyt vain oman elämäni edellytyksiä parantamaan enkä olisi lähtenyt tällaiselle monta kertaa hyvin turhauttavalle maailmanparantajan uralle.

Kovin paljon on nyt parannettu ja ehkä on menty, tai ei ehkä, vaan monissa suhteissa on menty, liian pitkälle, ja sen seurauksia sitten nautimme. Itse kyllä näen, että tällaisen massiivisen tukiverkon, sosiaaliturvan luominen, vaikka se on tapahtunut hyvissä tarkoituksissa, osittain myös on johtanut tämän päivän vaikeuksiin eli massatyöttömyyteen ja valtion ja yhteiskunnan velkaantumiseen ja ennen kaikkea siihen, että valtaosa suomalaisista tuntee suurempaa tai pienempää epävarmuutta siitä, josko ne tulevat vuodet ovat vielä huonompia.

Siinä mielessä kyllä tämä keskustelu, jota tänään on käyty työmarkkinatukiesityksen yhteydessä, on osittain koskenut ihan niitä oleellisia kysymyksiä. Tietenkin samat ongelmat koskevat muitakin kuin nuoria ja pitäisi rohkeutta olla keskustella kaikkien yhteiskunnan jäsenten osalta.

Sehän on erinomaisen hyvä asia, että on luotu nuorille opiskelumahdollisuudet, ja varmaan siinä ei ole missään määrin menty liian pitkälle. Tietenkin voi kysyä ja itse olen kysynyt ja monet muut ihmiset ovat kysyneet, onko se jo sitten liiallisuutta, kun esimerkiksi lukiolaisille maksetaan opiskelusta jotain korvausta tai jopa asumistukea, jos hän asuu pois kotoaan, ja onko se oikein, että tavallaan vanhempien vastuu lapsistaan on mitätöity lähes täysin. Ehkä siellä on menty epäterveisiinkin ilmiöihin tai sellaisiin, jotka ruokkivat epätervettä käytäntöä.

Mutta jos ajatellaan tätä työmarkkinatukea ja työttömyyttä, niin tässä suhteessa kyllä on selkeästi varmasti väärin se, että vaikka meillä olisi rahaakin, nuorelle, jolla ei ole ehkä ensimmäistäkään työpaikkaa ollut, maksetaan rahaa ja sillä tavalla hänet saadaan passiiviseksi ja odottamaan sellaista, jota ei ehkä tule. Tässä suhteessa kyllä käytännöt ovat olleet vääriä. Nuorille pitäisi järjestää työpaikka tai tietysti, jos puuttuu ammatti, niin sitten koulutuspaikka, ehkä työharjoittelua, mutta ennen kaikkea työpaikka. Tämä ongelmahan jää tässäkin. Tietysti koulutus on tärkeä, mutta jos koulutuksen jälkeen on työttömyyskortisto, niin tilannehan ei ole kovin paljon parempi.

Ensinnäkin me tällä tavalla tietysti saamme nuoret vähäksi aikaa työttömyyskortistosta pois, jos heidät pannaan töihin, mutta kun yhteiskunnan tilanne on se, ettei ole näkyvissä, että uusia palkkatyöpaikkoja syntyisi, itse asiassa niiden määrä vähenee, tosin syntyy näitä korvaavia, ns. epätyypillisiä työsuhteita ja muita epätavallisia työn tekemisen muotoja, niin itse asiassa tämä tilanne, josta asiaa tarkastellaan, on tietysti se, että useimmat tässäkin talossa ajattelevat, että jokaisella ihmisellä on oikeus odottaa työpaikkaa tai oikeus saada työpaikka. Jos sitä työpaikkaa ei ole, sitten yhteiskunnan velvollisuus eli toisten yhteiskunnan jäsenten velvollisuus on toimeentulo järjestää ja maksaa.

Jos on oikeus odottaa, niin pitäisi olla jollain velvollisuus järjestää se työpaikka. Sitähän ei ole kenelläkään. Äärimmilläänhän me tietysti voimme lähes kaikki ruveta odottamaan työpaikkaa, jota kukaan meistä ei ole velvollinen järjestä-

mään. Tästähän tämä ongelma johtuu, että työttömiä on paljon. He odottavat palkkatyöpaikkaa, jota toisaalta kenenkään ei ole velvollisuus järjestää. He saavat ikuisesti odottaa. Tietenkin ns. markkinat niitä järjestävät, jos se on kannattavaa. Nyt on tietysti valitettavasti ollut niin, että niin hyviä liikeideoita, jotka voisi toteuttaa palkkatyövoimalla, on erittäin vähän, eli ole taloudellisesti palkitsevaa työllistää. Sen takia tietysti yrittäjät tai sellaisiksi aikovat eivät niin tee. Tämähän on hyvin yksinkertainen asia.

Millä tavalla me kuvittelemme tämän ongelman ratkeavan? Millä tavalla me kuvittelemme, että nämä nuoret koulutuksen jälkeen sitten saavat työpaikat? No, tietysti työtähän on vaikka kuinka paljon ja työtäkin on saatavissa. Ainut keino tällä hetkellä olisi sitten työllistää itse itsensä, ryhtyä yrittäjäksi tai joksikin muuksi sellaiseksi, joka itse voi luoda työpaikkansa. Siinä on erittäin suuria esteitä. Siihen ei ole riittävää koulutusta eivätkä tämän yhteiskunnan asenteet ole sellaisia, jotka suosisivat tällaista ajattelutapaa. Toisaalta yrittäjänä toimimiseen sisältyy niin suuria riskejä, niin kuin nähdään, että kuitenkin ihmiset mieluummin valitsevat sen puutteellisenkin sosiaaliturvan, työttömyysturvan, työmarkkinatuen jne. eivätkä lähde riskialttiiseen yrittäjyyteen, tai lähteehän sinne, mutta sinne lähtee vain muutama prosentti ihmisistä. Siitähän on kysymys. Vaikka sosiaaliturvassa tietysti on suuria puutteita, tavallaan se on vielä kilpailukykyisempi vaihtoehto kuin lähteä työtä tekemään muussa kuin turvallisessa palkkatyömuodossa.

No, tämähän johtuu monista syistä, joista vähäisin ei tietysti ole se, että palkkatyöhön yhteiskunnassa on kytketty kaikki sosiaaliturva. Sekinhän oli tietysti luonnollista siinä mielessä, että vielä viisi vuotta sitten työvoimasta lähes 90 prosenttia oli vakituisessa palkkatyössä, ja silloinhan se oli täysin luonnollista. Nyt tietysti sama määrä on pudonnut vajaaseen puoleen, ja tämän seikan, että koko yhteiskunta on rakentunut yhden työn organisointimuodon varaan, seurauksset ovat yhä enemmän tulleet ilmi.

Tietenkin erityisesti nuorten ja koulutuksen osalta, niin kuin keskustelussa on jo useakin edustaja todennut, oppisopimuskoulutus olisi erittäin suositeltava senkin takia, että todella, niin kuin ed. Karjula sanoi, siinä oppii todellista työtä. Kun kehitys on hyvin nopeaa, itse asiassa parhaissakin ammattikouluissa oppi tahtoo olla jälkeenjäänyttä ja itse asiassa viimeinen tieto on työpaikkatasolla. Siinä mielessä se on erittäin ajan tasalla olevaa koulutusta, jos se on hyvin järjestetty. Toinen asia on se, niin kuin käytännössä tiedetään, että lähes sataprosenttisesti oppisopimuskoulutettavat myös työllistyvät.

Tietenkään sekään ei ole hokkuspokkuskonsti, että yhtäkkiä sillä voidaan työttömyysongelmaa ratkaista, mutta se on yksi selkeä keino, jolla voidaan tilannetta parantaa ja tietysti voidaan asiaa hoitaa, vaikkei meillä näin valtavaa työttömyysongelmaa olisikaan.

Meillähän joukkotyöttömyys on niin suurta, että itse en ole enää moneen vuoteen nähnyt mitään muuta mahdollisuutta kuin sen, että ainakin tilapäisesti täytyy se taho, jolla on velvollisuus työtä järjestää, etsiä. Mitään muuta tahoahan yhteiskunnassa ei ole kuin me itse eli yhteiskunta. Minä luulen, että hyvin nopeasti me joudumme siihen, että sen sijaan, että työttömille ihmisille tarjotaan rahaa, jonka rahan määrä vielä koko ajan vähenee ja ehdot kovenevat, joudumme katsomaan järkevämmäksi tarjota työtä ja siitä sitten vähän pienempääkin palkkaa.

Tämä ei ole kovin mullistava ajatus. Itse asiassa vuoteen 72 asti sillä tavalla hoidettiin työttömyyttä vuosisadan alusta asti ja senkin jälkeen. Ansiosidonnainen työttömyysturvahan tuli vasta vuonna 84, vaikka julkisessa keskustelussahan monta kertaa puhutaan, niin kuin se olisi ikuinen asia, joka olisi jo Marxin ohjelmassa ollut.

Itse asiassa työväenliike ja ammattiyhdistysliike tänä päivänäkin ohjelmissaan vaativat ainoastaan työtä, vaikka niiden edustajat eduskunnassa ja ammattiliittojen johtopaikoissa lukevat, niin kuin siellä vaadittaisiin työttömyysturvaa. Työttömyysturvahan on tietysti ihan tarpeellista hätäapua sille ajalle, kun ei ole työtä, mutta on hulluutta ajatella, että työttömyysturvalla voidaan työttömyysongelmaa hoitaa.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan selkiyttää hopealusikka suussa kasvanutta ja syntynyttä sukupolvea. Tarkoitan tällä nimenomaan sitä, että vaikka me elimme köyhyydessä, niukkuudessa, meille oli maailma avoin ja täynnä mahdollisuuksia, erilaisia työtilaisuuksia. Tällä tavalla meillä oli mahdollisuuksia sijoittua yhteiskuntaan arvoiseen työtehtävään. Lähtökohdat olivat täysin toiset kuin tämän päivän nuorille meidän sukupolvemme voi tarjota.

Toinen olennainen asia on se kustannustaso, jolla me elämme. Me olemme luoneet tulonsiirto-

yhteiskunnan, ja tässä mielessä on tärkeätä, että me kohtelemme nuoriamme oikeudenmukaisesti.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ed. Kuismalle erittäin rehellisestä tilityksestä, joksi katson hänen äskeisen puheenvuoronsa. Kun hän kysyy, onko jollakin velvollisuus järjestää työpaikka, tämä mielestäni koskee myös yrityksiä, joita hän näyttää arvostavan työnluontitoimenpiteen yhtenä osapuolena. Mutta saman tien hän toteaa, että niitä yrityksiä, jotka toimisivat palkkatyövoimalla, on hyvin vähän. Ne pienet yritykset, joita nykyään syntyy, todella eivät työllistä paljon, ja tässähän meillä suuri ongelma on, että entistä enemmän pitäisi saada uusia yrityksiä. Mutta mielestäni ennen kaikkea entisiä työpaikkoja pitäisi saada säilymään yrityksissä niin, ettei yrityksiä kaadettaisi.

Kiinnittäisin huomiota siihen paradoksiin, että työpaikkojen turvallisuus tekee ne suorastaan turvattomiksi, epävarmoiksi, niin kuin ed. Kuisman puheestakin saattoi havaita. Työtä on, kun vain keksisimme yhdessä konstit, millä saadaan se oikeudenmukaisesti tehtyä ja siitä vielä oikeudenmukainen palkkakin maksettua. Toivon, että ed. Kuisma kaikin voimin tekee yhdessä meidän kaikkien kanssa työtä ja käyttää monipuolisen ammattitaitonsa asian korjaamiseksi.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjulalle: Ilmeisesti olemme aika lailla samaa mieltä, ja olen voinut tässäkin hänen täydennyksiinsä, mitä hän tarkoitti hopealusikalla, yhtyä. Itse olen yrittänyt nuorille ja nuorille edustajillekin joissakin yksityisemmissä keskusteluissa sanoa, että kyllähän tärkeämpää on se, että kun valmistuu ammattiin tai mikä se elämäntehtävä on, sitten olisi tulevaisuutta ja saisi kunnon palkkaa ja voisi niitä omia kykyjä, joita jokaisella ihmisellä on, toteuttaa. Jos tämä on selvä, ehkä silloin nuorena, kun opiskelee, on mahdollisuus tinkiä elintasosta ja yhteiskunnan mukavuuksista. Valitettavasti nyt tietenkin tuntuu siltä — en tiedä sitten, olenko kovin vanhanaikainen — että moni nuori haluaisi kaiken hyvän heti ilman, että mitään ollaan valmiita sen eteen ponnistelemaan. Toisaalta sen ymmärtää. Jos tulevaisuus valmistumisen jälkeenkin on yhtä heikkoa, sen toisaalta silloin ymmärtää.

Mutta lähinnä pitäisi nyt muistaa — itse näen niin — että voimakas, ylimitoitettu sosiaaliturva, joka on erittäin jäykkä, on itse asiassa myös syyllinen siihen, että kun nuori valmistuu, yhteiskunta on niin sairaassa tilassa, että hyviä ja terveitä työpaikkoja ei enää ole olemassa. On valitettavaa, että tätä yhteyttä ei vielä tässä talossakaan kovin laajasti myönnetä.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Ed. Kuisman äskeiseen puheenvuoroon jatkaen: Meidän olisi hyvä joskus käydä todella arvokeskustelua. Myös perheitten yhteenkuuluvuus ja perheitten oma vastuu nuoresta pitäisi nostaa esille näissä keskusteluissa, sillä on erittäin paljon sellaisia perheitä, joissa jären sanotaan, että ei sinusta huolehdita, jos et millään konstilla hanki rahaa, ja liikaa tuijotetaan materialismiin kaiken kaikkiaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Kuisma on elänyt hienon lapsuuden, kun hän on joutunut vasta 13-vuotiaana työelämään. Minä muistelen, että sain todistettavasti ensimmäisen pöllitilini 11-vuotiaana.

Rouva puhemies! Keskustelu suunnatusta koulutuksesta ja massakoulutuksesta oli ihan hyvä. Olen itsekin puhunut siitä monta kertaa ja arvostellut sitä, minkälaisia virheitä viime vuosina on tehty, erityisesti 80-luvun loppupuolella, jolloin työtä luultiin olevan kaikille. Koulutukseen haluavat valitsivat itselleen mieluimmin sellaisen koulutuspaikan, josta päästiin omalle tuolille istumaan puhelimen ääreen, toisin sanoen herravakanssille, kun sen sijaan konepajoihin ja muihin likaisiin paikkoihin ei ollut minkäänlaista kiinnostusta, vaikka tulevaisuus olisi pitänyt nähdä siltä pohjalta, että siellä tarvitaan työvoimaa. Nyt se nähdään. Työttömiä merkonomeja, jotka halusivat oman pöydän taakse, on vaikka kuinka paljon, mutta ammatti-ihmisiä ei sen sijaan ole sellaisiin työtehtäviin, konepajoihin ja muihin metallipuolelle, joissa heitä nyt tarvittaisiin. Kohdentaminen myös koulutukseen liittyvässä keskustelussa olisi erinomaisen hyvä asia.

Rouva puhemies! Tämä on tärkeä asia, ja siitä pitäisi varmasti keskustella muulloinkin kuin pyhäinmiestenpäivän aaton aattopäivänä. Siitä syystä ehdotan, että asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon, jotta asiasta voidaan keskustella vielä niidenkin toimesta, jotka nyt eivät ole mahdollisuudessa asiaan osallistua.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää

valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta siitä, että asia pannaan pöydälle ensi tiistaihin.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 173/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 2 ja 5 §:n sekä merimiesten palkkaturvalain 2 ja 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 174/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

19) Lakialoite laiksi yksityismetsälain 2 §:n muuttamisesta

Lakialoite 51/1995 vp (Rantanen ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1996 ja 1997 koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa

Hallituksen esitys 154/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys vuoden 1995 kolmanneksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys 130/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 27/1995 vp
Lisätalousarvioaloitteet 32—38/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

22) Hallituksen esitys laeiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 107/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 5/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

23) Hallituksen esitys aluksen takavarikkoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys 158/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

24) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1994

Kertomus 9/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

25) Hallituksen esitys vuonna 1996 perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 103/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 15/1995 vp
Toivomusaloite 270/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen